

unesco

Latvijas
Nacionālā komisija

2022.

GADA PĀRSKATS

SATURS

PRIEKŠVārds	3
------------------------------	----------

UNESCO LATVIJAS NACIONĀLĀS KOMISIJAS VISPĀRĒJĀ DARBĪBA	4
---	----------

DALĪBA UNESCO STARPVĀLDĪBU INSTITŪCIJĀS UN STARPTAUTISKOS PASĀKUMOS	12
--	-----------

UNESCO UN UNESCO LATVIJAS NACIONĀLĀS KOMISIJAS DARBĪBAS POPULARIZĒŠANA	16
---	-----------

STRATĒĢISKIE MĒRĶI	20
-------------------------------------	-----------

Stratēģiskais mērķis: nodrošināt kvalitatīvu, taisnīgu, iekļaujošu izglītību un veicināt mūziklītības iespējas visiem, tostarp mazinot nevienlīdzību un sekmējot mācīšanos un radošumu sabiedrībā – jo īpaši digitālajā laikmetā.	20
---	----

Stratēģiskais mērķis: veicināt sabiedrības ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību, izceļot zinātnes, tehnoloģiju, inovāciju un dabas mantojuma nozīmi.	23
---	----

Stratēģiskais mērķis: veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, veicinot vārda brīvību, kultūras daudzveidību, globālā pilsoniskuma izglītību un mantojuma aizsardzību.	26
---	----

Stratēģiskais mērķis: stiprināt tehnoloģisko vidi, kas kalpo cilvēcei, krājot zināšanas un pilnveidojot prasmes un ētikas standartus.	31
---	----

PRIEKŠVārds

“Krievijas Federācijas rīcība grauj ANO sistēmu un izrāda necieņu pret cilvēka dzīvību un vērtībām, apdraud UNESCO mērķu īstenošanu un nodara neizmērojamu kaitējumu ne tikai Ukrainas kultūras un vēstures mantojumam, bet visai cilvēcei.” UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Asamblejas pieņemtais paziņojums 2022. gada 25. februārī, sākoties karam, skaidri puda nostāju un iezīmēja vadmotīvu darbībai un sadarbībai UNESCO mandāta jomās. UNESCO Latvijas Nacionālā komisija kopā ar citām dalībvalstu nacionālajām komisijām vērsās pie UNESCO ģenerāldirektores ar aicinājumu nepieļaut Pasaules mantojuma komitejas sesijas norisi Kazanā, kā arī norādīja uz Krievijas nodarīto kaitējumu Ukrainas kultūras mantojumam un izglītības iestādēm. Ukrainas tēma tika aktualizēta UNESCO pasaules kultūrpolitikas un ilgtspējīgas attīstības konferencē “MONDIACULT2022” Meksikā, UNESCO Pasaules konferencē par pirmsskolas izglītību Uzbekistānā, kā arī ANO Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu dekādes atklāšanā Francijā.

Strādājot pie UNESCO vidēja termiņa stratēģijas 2022.–2029. gadam īstenošanas Latvijā, ir jāatzīst, ka daudz ciešāka sadarbība ar dalībvalstīm ir nepieciešama, lai pasaules sabiedrība varētu tikt galā ar globālajiem izaicinājumiem sabiedrībā, vidē un ekonomikā. Tāpēc īpaši jāizceļ UNESCO katedras izveidošana Vidzemes Augstskolā, kas darbosies mediju un informācijas prasības un zinātnes prasības jautājumos, kā arī Ventspils iekļaušana UNESCO Izglītības pilsētu tīklā. Abi šie notikumi paver plašas iespējas jauniem projektiem un pētniecībai nozīmīgās un aktuālās tēmās. Kā jauns sākums plašākai sadarbībai UNESCO ietvaros jāuztver arī programmas “Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālā reģistra papildināšana, kur katra dokumentārā mantojuma vērtība var izaugt līdz starptautiskā saraksta līmenim, līdzīgi kā savu atzinību sagaidīja daudznacionālā nominācija “Koku pludināšana”, kura ir iekļauta UNESCO Cilvēces nemateriāla kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā.

Pasaulē mēs izcēlām bibliotēku un muzeju spēku ilgtspējīgās attīstības mērķu lokalizēšanā, veidojot īpašu tiešsaistes sesiju ANO Augsta līmeņa Ilgtspējīgas attīstības politikas foruma ietvaros, savukārt izglītības jomā Latvija sevi spilgti apliecināja, darbojoties UNESCO Augsta līmeņa rīcībkomitejā, kas uzrauga ilgtspējīgās attīstības mērķa izglītībā īstenošanu. Domāt par iespējamiem izglītības attīstības ceļiem nākotnē aicina UNESCO ziņojums “*Pārdomas par mūsu kopīgo nākotni. Jauns sabiedriskais līgums izglītības jomā*”, kas Latvijā tika atklāts, īpaši izceļot bijušās Latvijas Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas devumu ziņojuma sagatavošanā.

“*Nākamie 50 gadi*” bija vadmotīvs arī Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību 50. gadadienai, kas izceļ kultūras mantojumu kā resursu sabiedrības saliedētībai un izturētspējai. Tāpēc UNESCO nedēļa 2022 tika veidota kopā ar plašu sabiedroto loku, aptverot visas nominācijas, kas ierakstītas Pasaules mantojuma sarakstā gan starptautiskajā, gan nacionālā līmenī. “*Radošāki, stiprāki, cilvēcīgāki mantojumā*” bija UNESCO nedēļas 2022 lozungs. Lai tas ir kā vēlējums visām sadarbības institūcijām un pateicība par atbalstu un atsaucību. Lai top!

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas
ģenerālsēkretāre
Baiba Moļņika

UNESCO LATVIJAS NACIONĀLĀS KOMISIJAS VISPĀRĒJĀ DARBĪBA

Darbību regulējošie dokumenti

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija (turpmāk tekstā – UNESCO LNK) ir atvasināta publisko tiesību juridiska persona un darbojas Ministru kabineta pārraudzībā. UNESCO LNK mērķis ir stiprināt izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas lomu valsts un sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā, valstiskuma stiprināšanā, demokrātisko vērtību īstenošanā un nabadzības mazināšanā, kā arī sekmēt sabiedrības labklājību, tās locekļu līdztiesību un savstarpēju cieņu Latvijā.

Galvenās UNESCO LNK funkcijas ir nodrošināt un koordinēt sekmīgu Latvijas dalību UNESCO, būt par informācijas, koordinācijas un sadarbības veidošanas centru Latvijā UNESCO darbības ietvaros, izstrādāt un apstiprināt rīcības plānus UNESCO programmu īstenošanai, organizēt un koordinēt starpdisciplināru šo plānu izpildi, veidot, uzturēt un attīstīt sadarbības tīklus, sniegt atzinumus, paust viedokli un izteikt priekšlikumus par UNESCO izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas jomas jautājumiem, kā arī piedalīties UNESCO un ar to saistīto starpvaldību un starptautisko organizāciju darbā.

2022. gadā tika izstrādāts un apstiprināts vidēja termiņa plānošanas dokuments – *UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības stratēģija 2022.–2029. gadam*. Stratēģija atspoguļo UNESCO LNK darbības misiju un vīziju, nosaka stratēģiskos mērķus, rīcības virzienus un plānošanas perioda sasniedzamos rezultātus. Tā ir izstrādāta saskaņā ar UNESCO vidēja un īstermiņa plānošanas dokumentiem un normatīvajiem instrumentiem, kā arī ievērojot aktuālos Latvijas Republikas valsts attīstības plānošanas dokumentus.

UNESCO LNK **misija** – stiprināt izglītības, zinātnes, kultūras, komunikācijas un informācijas lomu valsts un sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā, valstiskuma stiprināšanā, demokrātisko vērtību īstenošanā un nabadzības mazināšanā, kā arī sekmēt sabiedrības labklājību, tās locekļu līdztiesību un savstarpēju cieņu Latvijā.

Vīzija: UNESCO Latvijas Nacionālā komisija ir institūcija, kas stiprina starpinstitucionālo sadarbību un sniedz ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā UNESCO darbības jomās nacionālā un starptautiskā līmenī.

UNESCO LNK darbības stratēģija īsteno *UNESCO vidējā termiņa stratēģijā 2022.–2029. gadam* noteiktos stratēģiskos mērķus šādos rīcības virzienos:

Stratēģiskais mērķis: nodrošināt kvalitatīvu, taisnīgu, iekļaujošu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem, tostarp mazinot nevienlīdzību un sekmējot mācīšanos un radošumu sabiedrībā – jo īpaši digitālajā laikmetā.

RĪCĪBAS VIRZIENI

- Nodrošināt, ka tiek aktualizēti UNESCO stratēģiskie ietvardokumenti, kas orientēti uz nākotnes izglītību.
- Veicināt UNESCO LNK sadarbības tīklu iesaisti kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības īstenošanā.

Stratēģiskais mērķis: veicināt sabiedrības ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību, izceļot zinātnes, tehnoloģiju, inovāciju un dabas mantojuma nozīmi.

RĪCĪBAS VIRZIENS

- Veicināt radošu un inovatīvu pieeju un labās prakses piemēru popularizēšanu, lai nodrošinātu izglītības un zinātnes ilgtspējīgu attīstību un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Stratēģiskais mērķis: veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, veicinot vārda brīvību, kultūras daudzveidību, globālā pilsoniskuma izglītību un mantojuma aizsardzību.

RĪCĪBAS VIRZIENI

- Sekmēt UNESCO kultūras konvenciju atpazīstamību un izpratni par kultūras daudzveidību un mantojuma saglabāšanu.
- Veicināt starpinstitucionālo sadarbību, kas sabiedrībā stiprina vārda brīvību un demokrātijas procesus.

Stratēģiskais mērķis: stiprināt tehnoloģisko vidi, kas kalpo cilvēcei, krājot zināšanas un pilnveidojot prasmes un ētikas standartus.

RĪCĪBAS VIRZIENI

- Sekmēt informācijas pieejamību un stiprināt medijpratības un informācijpratības prasmes.
- Veicināt UNESCO izstrādāto ētikas standartu un normu ievērošanu, risinot tehnoloģiju un digitālās transformācijas radītos izaicinājumus.

Stratēģiskie mērķi veido sinerģiju starp visām UNESCO galvenajām programmām – „Izglītība”, „Dabas zinātnes”, „Sociālās un humanitārās zinātnes”, „Kultūra”, „Komunikācija un informācija” un aptver četras dimensijas: izglītību, vidi, sociālo kohēziju un tehnoloģijas.

Stratēģijas īstenošanai UNESCO LNK sagatavoja darba plānu 2022. gadam, kurā tika noteiktas konkrētas aktivitātes un pasākumi, to īstenošanas termiņi un sadarbības partneri.

2022. gada UNESCO LNK darbība notika ciešā sadarbībā ar valsts institūcijām un pašvaldībām, nozares nevalstiskajām organizācijām, privāto sektoru un ekspertiem, UNESCO LNK sadarbības tīkliem (UNESCO asociētajām skolām Latvijā, UNESCO LNK bibliotēku tīklu „Stāstu bibliotēkas”, UNESCO katedrām Latvijā un atmiņas institūcijām, kas glabā UNESCO programmas „Pasaules atmiņas” dokumentāro mantojumu), kā arī iesaistot sabiedrību kopumā.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Asambleja

Saskaņā ar UNESCO LNK likumu tās lēmēj institūcija ir Asambleja, savukārt administratīvo darbu vada ģenerālsēkretārs. UNESCO LNK prezidents ir kultūras ministrs, bet viceprezidenti – izglītības un zinātnes un ārlietu ministri. UNESCO LNK Asamblejas sastāvā darbojas 20 dažādu gan valsts institūciju, gan nevalstiskā sektora jomu pārstāvji.

2022. gadā klātienē un attālināti notika trīs UNESCO LNK Asamblejas sēdes: 25. februārī, 22. septembrī un 28. oktobrī. 2022. gadā UNESCO LNK Asambleja izskatīja un pieņēma pārskatu par darbu 2021. gadā, apstiprināja darba plānu 2022. gadam, apstiprināja vidēja termiņa plānošanas dokumentu – UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības stratēģiju 2022.–2029. gadam –, pieņēma lēmumus par Latvijas pieteikumiem UNESCO dalībvalstu Līdzdalības programmai 2022.–2023. gadam un Latvijas pieteikumiem UNESCO svinamo gadadienu kalendāram 2024.–2025. gadam, kā arī apstiprināja izmaiņas Nolikumā par UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas patronāžas piešķiršanas kārtību.

2022. gada 25. februārī UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Asambleja pieņēma paziņojumu *Par Krievijas militārās agresijas nosodījumu, Ukrainas suverenitāti un teritoriālo integritāti*, kurā asi nosoda Krievijas Federācijas 2022. gada 24. februārī sākto neizprovocēto plaša mēroga militāro agresiju pret Ukrainu. Krievijas Federācijas neattaisnojamais iebrukums Ukrainas teritorijā ir rupjš Ukrainas suverenitātes un teritoriālās integritātes pārkāpums, kas ir klajā pretrunā ar Krievijas saistībām, kuras izriet no ANO Statūtu 2. panta un imperatīvām starptautisko tiesību normām, kā arī ar tām saistībām, ko Krievija ir uzņēmusies, parakstot Budapeštas memorandu un apņēmoties garantēt Ukrainas teritoriālo integritāti un suverenitāti.

Finanšu resursi

Saskaņā ar likumu UNESCO LNK finanšu līdzekļus veido valsts budžeta līdzekļi, juridisko un fizisko personu (to skaitā ārvalstu juridisko un fizisko personu) līdzekļi, dāvinājumi un ziedojumi, kā arī ieņēmumi no saimnieciskās darbības.

Valsts budžeta finansējums UNESCO LNK darbības nodrošināšanai tiek piešķirts gadskārtējā valsts budžeta likumā noteiktajā apmērā no Kultūras ministrijas īpaši šim mērķim izveidotas apakšprogrammas. 2022. gadā valsts budžeta finansējums 169 673,00 EUR apmērā tika izlietots UNESCO LNK darbinieku atlīdzībām (5 pilnas slodzes amata vienības – ģenerālsēkretārs, izglītības, Zinātnes, Kultūras, Komunikācijas un informācijas sektoru vadītāji un grāmatvedis, sabiedrisko attiecību speciālists, apkopēja uz uzņēmuma līguma pamata), uzturēšanas izdevumiem, komandējumiem un UNESCO programmu īstenošanai.

UNESCO LNK var saņemt valsts budžeta līdzekļus arī atsevišķu uzdevumu, programmu vai pasākumu īstenošanai. 2022. gadā saskaņā ar UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministriju sadarbības līgumu tika piešķirts finansējums 17 316,00 EUR apmērā ANO 17 Ilgtspējīgas attīstības mērķu, Pasaules Izglītības foruma Inčeonas deklarācijas un rīcības plāna "Izglītība 2030: Ceļā uz iekļaujošu, taisnīgu un kvalitatīvu izglītību un mūžizglītību" un dokumenta "Izglītības ilgtspējīgai attīstībai īstenošanas ietvars pēc 2019. gada" iniciatīvu ieviešanai Latvijā, kā arī konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” un tās sekretariāta materiāltehniskās darbības nodrošināšanai.

Papildu līdzekļi tiek piesaistīti UNESCO LNK programmu un aktivitāšu īstenošanai, veidojot partnerības ar dažādām valsts un starptautiskajām institūcijām, īstenojot dažādus projektus UNESCO Līdzdalības programmā un sadarbojoties ar citu valstu UNESCO nacionālajām komisijām, pašvaldībām un privāto sektoru. Tā 2022. gadā Kultūras ministrija piešķīra papildu finansējumu UNESCO LNK ģenerālsēkretāres Baibas Moļņikas līdzdalībai UNESCO pasaules kultūrpolitikas un ilgtspējīgas attīstības konferencē MONDIACULT 2022 3178,00 EUR apmērā un lībiešu kultūras prezentācijai un Staltu ģimenes ansambļa „Kuolm” dalībai ANO Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu desmitgades (2022–2032) atklāšanas pasākumā 1683,00 EUR apmērā. 2022. gadā UNESCO LNK saņēma UNESCO Līdzdalības programmas 2022.–2023. gadam atbalstīto Latvijas projektu finansējumu 53 892,00 EUR apmērā un tika uzsākta projektu īstenošana, kas turpināsies 2023. gadā, kā arī saskaņā ar līgumu ar Nacionālo kultūras mantojuma pārvaldi par iestāžu sadarbību valsts pārvaldes funkciju izpildē 2022. gadā tika saņemts finansējums 6500,00 EUR apmērā par starpnozaru semināra "Klimats, kultūra, dzīves kvalitāte" koncepcijas, programmas un īstenošanas plāna sagatavošanu un vizuālās identitātes izstrādi. Seminārs tiks rīkots 2023. gada 15. februārī.

Dalība padomēs un darba grupās

2022. gada laikā UNESCO LNK darbojās šādās padomēs un darba grupās:

- Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības padomē;
- Dziesmu un deju svētku padomē;
- Konsultatīvajā padomē „Izglītība visiem”;
- Nacionālajā kultūras padomē;
- Nemateriālā kultūras mantojuma padomē;
- Valsts Kultūrkapitāla fonda padomē;
- Attīstības sadarbības konsultatīvajā padomē;
- Baltijas valstu komitejā Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanai un attīstībai;
- Strūves ģeodēziskā loka saglabāšanas un attīstības padomē;
- Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta konsultatīvajā padomē;
- Latvijas skolu jaunatnes Dziesmu un deju svētku mākslinieciskajā padomē;
- Valsts pētījumu programmas „Letonika 2” stratēģiskajā vadības padomē;
- Medijpratības veicināšanas partneru grupā;
- Starpnozaru koalīcijā Ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanā;
- Valsts kultūrkapitāla fonda mērķprogrammas “Nemateriālā kultūras mantojuma vērtību attīstība un ilgtspēja” konkursa komisijā;
- XXVII Vispārējo latviešu Dziesmu un XVII Deju svētku biļešu rezervēšanas un ielūgumu izsniegšanas komisijā;
- Konkursa “Latvijas Kultūras kanons” komisijā.

Dalība UNESCO iniciatīvās un pieteikumi balvām

UNESCO Līdzdalības programma 2022.–2023. gadam

Reizi divos gados dalībvalstis var iesniegt pieteikumus *UNESCO Līdzdalības programmas* finansiālajam atbalstam, kas palīdz iesaistīt dalībvalstis organizācijas noteikto mērķu sasniegšanā un UNESCO vidēja termiņa stratēģijas īstenošanā. UNESCO LNK mērķis, piedaloties UNESCO Līdzdalības programmā, ir dot ieguldījumu UNESCO un Latvijas partnerattiecību attīstībā, īstenojot UNESCO mērķus nacionālā līmenī un popularizējot Latvijas izglītības, zinātnes un kultūras sasniegumus, pozitīvo pieredzi un tradīcijas. UNESCO LNK pieteikumu sagatavošana balstās uz konsultācijām ar sadarbības tīkliem (UNESCO asociētājām skolām Latvijā, bibliotēkām, UNESCO katedrām, atmiņas institūcijām), valsts institūcijām un nevalstiskajām organizācijām.

Līdzdalības programmai 2022.–2023. gadam tika sagatavoti divi projekti. Projekta *“Kultūras iedzīvināšana: kultūrpratība mantojuma saglabāšanai un izmantošanai digitālajā laikmetā”* mērķis ir iesaistīt jauniešus vietējās kultūras un valodu bagātības iepazīšanā, izstrādāt mācību materiālu par kultūrpratību, veicināt Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu desmitgades atpazīstamību. Projekta *“Muzeji, bibliotēkas un Ilgtspējīgas attīstības mērķi: kopēju pieeju pielāgošana lokālā mērogā”* mērķis ir veidot jaunas partnerības starp Latvijas, Gruzijas, Igaunijas, Moldovas un Lietuvas bibliotēkām un muzejiem darbam ar Ilgtspējīgas attīstības mērķiem un izstrādāt metodoloģiju Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšanai muzejos un bibliotēkās. Abi Latvijas pieteikumi ieguva UNESCO Līdzdalības programmas finansiālo atbalstu. To īstenošana tika uzsākta 2022. gadā un aktīvi turpināsies 2023. gadā sadarbībā ar partneriem.

UNESCO svinamo gadadienu kalendārs

UNESCO veido *svinamo gadadienu kalendāru* ar mērķi apkopot un starptautiski izcelt dalībvalstu īpašās gadadienas, kuru atzīmēšana veicina miera kultūru, starpkultūru dialogu un sapratni. Kalendārā tiek iekļautas nozīmīgu notikumu jubilejas, kas bijuši izšķirīgi svarīgu ideju virzībā, vai arī ievērojamu personību gadadienas, kuras devušas būtisku ieguldījumu kultūras, izglītības, zinātnes un citu UNESCO mandāta jomu attīstībā.

UNESCO svinamo gadadienu kalendārā 2022.–2023. gadam ir iekļautas mākslinieka Vilhelma Purviša 150. gadadiena un valodnieka Jāņa Endzelīna 150. gadadiena. 2022. gada nogalē UNESCO LNK sadarbībā ar izglītības uzņēmumu “Lielvārds” izdeva *2023. gada kalendāru “Vilhelmam Purvītim un Jānim Endzelīnam – 150”*. Šis kalendārs ir veltījums abiem Latvijas dižgariem, kuri katrs savā veidā – ar glezniecības un valodniecības rīkiem – ir “pierakstījuši” Latvijas dabu un tās īpašo saikni ar Latvijas cilvēkiem. 2022. gadā Latvijas Nacionālais mākslas muzejs īstenoja plašu *pasākumu programmu* par godu gleznotāja Vilhelma Purviša 150. gadu jubilejai. UNESCO LNK programmā iesaistījās ar informatīvo atbalstu. 2022. gada 22. februārī Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts sadarbībā ar UNESCO LNK atklāja nemateriālā kultūras mantojuma akciju *“Apvidvārdu talka”*, kas veltīta valodnieka Jāņa Endzelīna 150. jubilejai un kurā īpaši izveidotā datubāzē ikviens var reģistrēt apvidvārdus. Visa gada garumā ik nedēļu tika izraudzīts interesantākais vārds, kas tika popularizēts organizatoru sociālo tīklu kontos.

2023. gadā Latvijas Universitāte rīkos Jānim Endzelīnam veltītu zinātnisko konferenci, kā arī plānotas citas aktivitātes valodnieka 150. gadadienas atzīmēšanai.

2022. gadā tika izsludināta svinamo gadadienu pieteikšana 2024.–2025. gadam, un katra dalībvalsts varēja pieteikt divas nominācijas. UNESCO LNK sadarbībā ar Latvijas institūcijām sagatavoja un pieteica UNESCO svinamo gadadienu kalendāram Krišjāņa Valdemāra 200. gadadienu (2025. gads) un pirmās latviešu valodā iespiestās grāmatas 500. gadadienu (2025. gads). Lēmums par pieteikumu iekļaušanu kalendārā tiks pieņemts UNESCO Ģenerālās konferences 42. sesijā 2023. gada rudenī.

UNESCO Izglītības pilsētu tīkls

2022. gadā tika saņemts apstiprinājums par Ventspils iekļaušanu UNESCO Izglītības pilsētu tīklā (*UNESCO Global Network of Learning Cities*), kas ir starptautisks tīklojums mūžizglītības veicināšanai. Tīklu ir izveidojis UNESCO Mūžizglītības institūts ar mērķi kopīgi meklēt risinājumus globalizācijas, urbanizācijas, demogrāfijas un citiem 21. gadsimta pilsētu attīstības izaicinājumiem, ar kuriem saskaras pilsētu vadība. UNESCO izglītības pilsētas efektīgi mobilizē resursus, lai veicinātu iekļaujošu izglītību visos līmeņos. Šādas pilsētas iedzīvina mācīšanos ģimenēs un kopienās, tās rosina uz mācīšanos darbā un darbam, veiksmīgi izmanto modernās tehnoloģijas, veicina izglītības kvalitāti un izcilību izglītībā, kā arī sekmē mūžmācīšanās kultūru.

Pašreiz tīklā darbojas 294 pilsētas no 76 pasaules valstīm, daloties labajā praksē un praktiskos ieteikumos mūžizglītības iedzīvināšanā. 2016. gadā UNESCO Izglītības pilsētu tīklā tika uzņemta pirmā Latvijas pilsēta – Valmiera.

Atzīmējot Ventspils uzņemšanu UNESCO Izglītības pilsētu tīklā, no 2022. gada 31. oktobra līdz 2. novembrim notika “UNESCO dienas Ventspilī”, kuru laikā pilsētas izglītības iestādes organizēja vairāk nekā 40 dažādas UNESCO tematikai atbilstošas nodarbības, stundas, spēles, izstādes un citas aktivitātes.

UNITWIN un UNESCO katedru programma

UNITWIN un UNESCO katedru programma dibināta 1992. gadā, un tajā darbojas vairāk nekā 850 katedras 117 valstīs. Tas sekmē starptautisku sadarbību starp augstskolām, stiprina institucionālās spējas un zināšanu apmaiņu. UNESCO savā stratēģijā saskata katedru tīklu kā nozīmīgu sadarbības partneri ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā. 2022. gadā stājās spēkā programmas jaunās vadlīnijas un notika UNESCO katedru pārapsvērināšanas process. Līgumi par darbību turpmākajos gados tika noslēgti ar šādām UNESCO katedrām Latvijā: Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes UNESCO Medijpratības un informācijpratības katedru; Daugavpils Universitātes UNESCO katedru “Tradīcijas un inovācijas mijiedarbība izglītībā ilgtspējīgai attīstībai”, Latvijas Kultūras akadēmijas UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma politikas un tiesību katedru; Vidzemes Augstskolas Sociālo, ekonomisko un humanitāro pētījumu institūta UNESCO katedru “Biosfēra un cilvēks”. 2022. gadā tika saņemts arī apstiprinājums par jaunas UNESCO katedras izveidi Vidzemes Augstskolā, kas darbosies mediju un informācijas pratības un zinātnes pratības jautājumos.

2022. gada 3.–4. novembrī UNESCO galvenajā mītnē Parīzē notika UNESCO/UNITWIN katedru tīkla 30. gadadienas konference, kurā piedalījās Vidzemes Augstskolas un Daugavpils Universitātes katedru pārstāvji. UNESCO LNK uztur regulāru saziņu ar UNESCO katedrām Latvijā un sadarbojas dažādu aktivitāšu īstenošanā.

UNESCO Asociēto skolu tīkls

UNESCO Asociēto skolu tīkls (iepriekš UNESCO Asociēto skolu projekts – ASP) ir pirmais plašā mēroga starptautiskais skolu sadarbības tīkls, kas izveidots 1953. gadā un kurā šobrīd darbojas apmēram 12 000 izglītības iestāžu 182 valstīs. Latvija UNESCO ASP iesaistījusies kopš deviņdesmito gadu sākuma, un tā darbību Latvijā koordinē UNESCO LNK.

UNESCO ASP mērķi ir sekmēt vērtības un principus, kas ietverti UNESCO Statūtos un ANO Statūtos, tostarp cilvēktiesības, dzimumu līdztiesību, taisnīgumu, demokrātiju, cieņu pret daudzveidību un starptautisko solidaritāti; integrēt mācīšanās un mācīšanās procesos četrus izglītības pilārus – mācīties zināt, mācīties darīt, mācīties būt, mācīties dzīvot kopā; stiprināt visu izglītības sistēmas dalībnieku iesaisti ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā; būt ideju laboratorijai inovatīvu, radošu pieeju izmantošanai mācību procesā un izglītības vidē. UNESCO ASP aktivitātes un projekti nacionālajā līmenī un skolās tiek organizēti trīs tematiskajos virzienos: cilvēktiesību izglītība, miera un nevardarbības kultūra un globālais pilsoniskums; ilgtspējīga attīstība un ilgtspējīgs dzīvesveids; kultūras mantojums, kultūras daudzveidība un starpkultūru izglītība. Dalība UNESCO asociēto skolu tīklā ir bez maksas un atvērta visām valsts, pašvaldību vai privātām izglītības iestādēm. 2022. gadā ASP Latvijā darbojās 32 dažādu līmeņu izglītības iestādes. UNESCO LNK regulāri sazinās ar tīkla dalībniekiem, organizē pasākumus pedagogiem un skolēniem, piedalās skolu rīkotajās aktivitātēs, kā arī veicina skolu savstarpējo sadarbību.

UNESCO Baltijas jūras projekts

Baltijas jūras projekts ir dibināts 1989. gadā kā paraugprojekts UNESCO Asociēto skolu tīklā. Tā mērķis ir veidot skolēnu izpratni par vides problēmām Baltijas jūras reģionā, attīstīt skolēnu prasmes novērot pārmaiņas vidē un veicināt starptautisku sadarbību vides problēmu risināšanā. Kopš ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu pieņemšanas 2015. gadā projekta tēmu loks paplašinājies, ietverot mērķos izvirzītos problēmjautājumus (tostarp klimata pārmaiņas, ilgtspējīgs dzīvesveids, dzīvais kultūras mantojums u.c.) un izceļot izglītības ilgtspējīgai attīstībai un globālā pilsoniskuma izglītības pieejas. Skolas dažādās Baltijas jūras valstīs strādā kopā, izmantojot tiešsaistes rīkus un mācību vides (eTwinning, Legulus, iNaturalist), lai apmainītos ar idejām un sadarbotos mācību projektos. Partnervalstis ir Zviedrija, Dānija, Vācija, Polija, Lietuva, Latvija, Igaunija un Somija. Kopš 2022. gada Krievija ir no projekta izslēgta. Latvijā projektu koordinē Valsts izglītības satura centrs.

UNESCO programmas “Cilvēks un biosfēra” Jauno zinātnieku balva

UNESCO programmas “Cilvēks un biosfēra” *Jaunās zinātnieku balvas* mērķis ir sekmēt informācijas un zināšanu apmaiņu jauno pētnieku vidū, motivējot tos starptautiskajai mobilitātei un veicinot pētnieku interesi par programmas „Cilvēks un biosfēra” darbības virzieniem un piedāvātajām

iespējām. Uz balvu var pretendēt pētnieki līdz 35 gadu vecumam, konkursā izvirzot savu pētījumu, ja to plāno īstenot tuvāko divu gadu laikā. 2022. gada sākumā no Latvijas balvai tikai pieteikts Vidzemes Augstskolas Sociālo, ekonomisko un humanitāro pētījumu institūta UNESCO katedras "Biosfēra un cilvēks" zinātniskās asistentes Andas Mežgailis pētījums "Kultūras ekosistēmu pakalpojumu ekonomiskais vērtējums biosfēras rezervātos. Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta piemērs". Pētījuma mērķis ir veikt vērtējumu ekonomiskā izteiksmē par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta kultūras ekosistēmu pakalpojumiem jeb visiem nemateriālajiem ieguvumiem, ko cilvēki gūst no ekosistēmām un kuri tieši ietekmē cilvēku un sabiedrības dzīves kvalitāti. Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts ir iekļauts [Pasaules biosfēras rezervātu tīklā](#). 2022. gadā balvai tika iesniegti 43 pieteikumi no 29 valstīm. Balva tika piešķirta septiņiem jaunajiem zinātniekiem, tostarp arī Andai Mežgalei no Latvijas.

UNESCO Pasaules mantojuma programmas "Patrimonito" konkurss

UNESCO Pasaules mantojuma centrs jau 20 gadus rada komiksus bērniem ar nosaukumu "Patrimonito pasaules mantojuma piedzīvojumi". Patrimonito ir komiksu varonis, kurš palīdz bērniem izzināt pasaules mantojuma vietas, iepazīt grūtības, ko tās pieredz, un piedāvā risinājumus to pārvarēšanā. Komiksu sērijas mērķis ir mudināt skolēnus vecumā no 12 līdz 18 gadiem uz aktīvu līdzdalību kultūras mantojuma saglabāšanā. Savukārt UNESCO Pasaules mantojuma Izglītības programma aicina ikvienu jauniešu pašu radīt komiksus un piedalīties starptautiskā konkursā. 2022. gada komiksu tēma bija "Klimata pārmaiņas". Tajā piedalījās arī UNESCO asociētās skolas Latvijā – Daugavpils Vienības pamatskola un Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikums.

DALĪBA UNESCO STARPVALDĪBU INSTITŪCIJĀS UN STARPTAUTISKOS PASĀKUMOS

UNESCO Starpvaldību komitejas kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzībai un veicināšanai 15. sesija

(2022. GADA 1.–5. FEBRUĀRIS)

2022. gada 1.–5. februārī tiešsaistē norisinājās UNESCO Konvencijas par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu starpvaldību komitejas 15. sesija. 2005. gadā pieņemtā Konvencija ir starptautiskās kultūrpolitikas stūrakmens, kurā valstis atzīst mūsdienu kultūras un mākslas izpausmju duālo – kultūras un ekonomisko – dabu, nosakot pamatprincipus politikām un pasākumiem attiecībā uz kultūras produktu un pakalpojumu radīšanu, producēšanu, izplatīšanu un pieejamību. Latvija Konvenciju ratificējusi 2007. gadā.

Sesijas laikā tika apstiprināts Starptautiskā Kultūras daudzveidības fonda atbalsts deviņiem projektiem dažādos pasaules reģionos, kas paredz vietējo radošo industriju stiprināšanu un ar tām saistītu kultūrpolitiku izstrādi. Lai paplašinātu Konvencijas mērķu sasniegšanā iesaistīto pušu loku, Komiteja apstiprināja, ka ir svarīgi uzlabot konsultācijas ar mikro, neliela un vidēja mēroga kultūras un radošajiem uzņēmumiem, kā arī stiprināt kultūras institūciju un organizāciju apņēmību nodrošināt pieejamību kultūras daudzveidības izpausmēm gan savu valstu teritorijā, gan citās valstīs. Tika apsvērti arī veidi, kā stiprināt sadarbību ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām Konvencijas ieviešanas atbalstam. Ar visiem sesijā pieņemtajiem lēmumiem ir iespējams iepazīties [ŠEIT](#).

Latviju pasākumā pārstāvēja Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departamenta direktore Baiba Mūrniece un UNESCO LNK Kultūras sektora vadītāja Inga Surgunte. Sesijas norises nedēļā ar dažādu pasaules valstu un nozaru pārstāvju diskusiju tika atklāts trešais UNESCO Globālais ziņojums "Pār|Veidot radošuma politikas" (*Re|Shaping Policies for Creativity – Addressing culture as a global public good*). Tajā, balstoties uz dažādiem datiem, sniegts globāls pārskats par kultūras un radošo industriju stāvokli un jaunām tendencēm, kā arī ierosinājumi politikai izstrādei, lai stiprinātu globālo radošo ekosistēmu un pasaules ilgtspējīgu attīstību.

UNESCO nacionālo komisiju Eiropas reģiona 6. sanāksme

REIKJAVIKĀ (ISLANDE) (2022. GADA 7.–11. MAIJS)

UNESCO nacionālo komisiju Eiropas reģiona sanāksmi Reikjavikā organizēja UNESCO Islandes Nacionālā komisija sadarbībā ar UNESCO Kanādas Nacionālo komisiju. Krievijas uzsāktais karš Ukrainā bija viena no galvenajām tēmām, kas tika izskatīta sanāksmē, vienojoties par rīcību, kāda būtu nepieciešama, atbalstot Ukrainu UNESCO mandāta jomās. Sanāksmes dalībniekus uzrunāja UNESCO Ukrainas Nacionālās komisijas ģenerālsekretārs. Viņš aicināja nepieļaut UNESCO Pasaules mantojuma komitejas sesijas norisi Kazaņā, Krievijā, atbalstīt Ukrainas UNESCO sadarbības tīklus – īpaši skolas un katedras –, kā arī vērsties pret balvām, kas UNESCO tiek pasniegtas ar Krievijas atbalstu. Uzmanība tika pievērsta arī jautājumam par Ukrainas bēgļu izglītošanās iespējām uzņemošajās valstīs. Pasākuma divas sesijas tika veltītas valodu jautājumam, īpaši izceļot ANO Starptautisko pirmiedzīvotāju valodu desmitgadi, kā arī jautājumam par dzimumu līdztiesību. Sesiju laikā tika izvērtētas vairākas starptautiskās programmas. Ārpus kopīgajām sesijām darbs tika organizēts grupās, kas tika veltītas kādam no UNESCO vidējā termiņa stratēģijā 2022.–2029. gadam izvirzītajam mērķiem un rīcības virzieniem, piemēram, klimatam un bioloģiskās daudzveidības apdraudējumam, mākslīgajam intelektam un ar to saistītajiem izaicinājumiem, kā arī mierpilnas un saliedētas sabiedrības veidošanai ar UNESCO sadarbības tīklu starpniecību. UNESCO LNK sanāksmē pārstāvēja ģenerālsekretāre Baiba Moļņika un savās uzrunās dalījās ar pieredzi, kas gūta, strādājot ar sadarbības tīkliem medijpratības un informācijpratības jomā, ar UNESCO Asociēto skolu tīkla aktivitātēm, izmantojot UNESCO metodiskos materiālus, kā arī plāniem saistībā ar ANO Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodas desmitgades izcelšanu Latvijā, kopā ar Latvijas Universitātes Lībiešu institūtu izsludinot 2023. gadu par Lībiešu mantojuma gadu.

UNESCO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu Ģenerālās asamblejas 9. sesija

PARĪZĒ (FRANCIJA) (2022. GADA 5.–7. JŪLIJS)

2022. gada 5.–7. jūlijā UNESCO galvenajā mītnē norisinājās UNESCO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu Ģenerālās asamblejas 9. sesija. Ģenerālā asambleja ir Konvencijas galvenā lēmējinstāncija, kas nodrošina visplašāko dalībvalstu pārstāvniecību un dalību lēmumu pieņemšanā, kā arī ievēl Starpvaldību komiteju nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai. Konvencijas Ģenerālā asambleja tās kārtējās sesijās tiekas reizi 2 gados. Ar visiem sesijā pieņemtajiem lēmumiem ir iespējams iepazīties [ŠEIT](#). Latviju sesijā pārstāvēja Latvijas Republikas ārkārtējais un pilnvarotais vēstnieks OECD un UNESCO Indulis Ābelis, Latvijas Pastāvīgās pārstāvniecības UNESCO vadītāja vietniece Zanda Grauze, UNESCO LNK Kultūras sektora vadītāja Inga Surgunte un Latvijas Nacionālā kultūras centra Vēsturisko zemju eksperte Agnese Karlsonē. Latvijas pārstāvji uzstājās ar vairākām uzrunām, kurās īpaši izcēla NVO lomu nemateriālā kultūras mantojuma izpratnes veicināšanā un UNESCO kapacitātes celšanas programmu nozīmi, jo īpaši nodrošinot izglītojošas programmas par dzīvo mantojumu un nemateriālā kultūras mantojuma saistību ar ilgtspējīgu attīstību.

UNESCO pasaules kultūrpolitikas un ilgtspējīgas attīstības konference MONDIACULT 2022

MEHIKO (MEKSIKA) (2022. GADA 28.–30. SEPTEMBRIS)

UNESCO Pasaules kultūrpolitikas un ilgtspējīgas attīstības konferences *MONDIACULT 2022* mērķis bija rosināt dalībvalstis diskutēt par kultūrpolitikas mūsdienu globālajiem izaicinājumiem, jo īpaši saistībā ar ilgtspējīgu attīstību un digitālo transformāciju. Konference bija nozīmīgs globāls pasākums, kurā tika noteiktas nākotnes perspektīvas kultūrpolitikā turpmākajām desmitgadēm. Konferences darbs norisinājās paralēlajās tematiskajās sesijās: atjaunotas un stiprinātas kultūras politikas; mantojums un kultūras daudzveidība krīzes laikā; radošās ekonomikas nākotne; kultūra ilgtspējīgai attīstībai. Latviju konferencē pārstāvēja Kultūras ministrijas valsts sekretāra vietnieks Uldis Zariņš un UNESCO LNK ģenerālsēkretāre Baiba Moļņika. Latvijas delegācijas uzruna tika iekļauta tematiskajā sesijā par kultūru ilgtspējīgai attīstībai. Uzrunā īpaši tika uzsvērtas kultūras nozīme sabiedrības pārveidošanā un nepieciešamība globālai sadarbībai, lai saglabātu kultūras vērtības, īpaši šobrīd, kad notiek karš Ukrainā. Latvija kopā ar daudzām citām valstīm atbalstīja paziņojumu, kurā tika nosodīta Krievijas agresija Ukrainā, kuras rezultātā ir cietis arī kultūras mantojums un kultūras infrastruktūra. Konferences laikā notika arī vairāki tematiskie pasākumi par dažādiem kultūrpolitikas jautājumiem, ko rīkoja UNESCO dalībvalstis un kultūras nozares nevalstiskās organizācijas. Konferences noslēgumā dalībvalstis pieņēma *kopēju deklarāciju* par kultūras nozīmi ilgtspējīgas attīstības veicināšanā. Deklarācijā izteikta apņemšanās stiprināt kultūras politikas jomu, uzlabot saikni starp kultūras un izglītības politikām, cīnīties pret nelegālu kultūras vērtību apriti, integrēt radošumu kultūras mantojuma diskusijās par klimata pārmaiņām, stiprināt radošās industrijas. Deklarācijā uzsvērti riski, ko kultūrai rada bruņoti konflikti un nosodīta apzināta kultūras mantojuma objektu izmantošana un iznīcināšana militāros konfliktos. Deklarācija aicina UNESCO izcelt kultūras jomu ilgtspējīgas attīstības mērķos pēc 2030. gada un no 2025. gada reizi četros gados organizēt Pasaules kultūras politiku forumu. Konferences MONDIACULT 2022 deklarācija 2022. gadā tika iztulkota arī *latviešu valodā*.

ANO Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu desmitgades (2022–2032) atklāšanas pasākums

PARĪZĒ (FRANCIJA) (2022. GADA 13. DECEMBRIS)

2022. gada 13. decembrī UNESCO galvenajā mītnē svinīgi tika atklāta *ANO Starptautiskā pirmiedzīvotāju valodu desmitgade* (2022–2032). Desmitgades mērķis ir vairot izpratni par pirmiedzīvotāju valodu izzušanas draudiem un mobilizēt starptautisko sabiedrību tūlītējiem aizsardzības pasākumiem. UNESCO ir atbildīgā ANO aģentūra desmitgades īstenošanā.

Pasākuma laikā tika pārrunāts desmitgades *globālais rīcības plāns*, kura mērķis ir palielināt pirmiedzīvotāju valodu lietotāju skaitu un valodu izmantošanu sabiedrībā, kā arī cieņu pret valodu daudzveidību. Pasākuma apaļā galda diskusijā “Lingvistiskā daudzveidība un daudzveidības nozīme nākamajām paaudzēm” piedalījās Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas parlamentārā sekretāre Gunda Reire un ANO Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu desmitgades sagatavošanas darba grupas vicepriekšsēdētājs, Latvijas Universitātes Lībiešu institūta direktors Valts Ernštreits,

kuri savās uzrunās akcentēja Latvijas ieguldījumu pirmiedzīvotāju mantojuma saglabāšanā, pirmvalodu digitalizācijas nozīmību, pirmiedzīvotāju un pirmvalodu apdraudējumu, runāja par Krievijas iebrukumu Ukrainā un Krimas okupāciju kā lielāko šī brīža apdraudējumu pirmvalodām un pirmiedzīvotājiem mūsu reģionā.

Pasākuma noslēgumā tika prezentēti labās prakses piemēri un projekti pirmiedzīvotāju valodu iedzīvināšanai, kā arī notika pirmiedzīvotāju mākslinieku kultūras priekšnesumi, kurā uzstājās arī lībiešu kultūras pārstāvji no Latvijas – Staltu ģimenes ansamblis „Kuolm”. Ansamblis izpildīja pavasara ekvinoxijas laika putnu modināšanas dziesmu “Tšitšorlinkizt”, kāzu un svētdienas dziesmu “Astā veļ” ar koklēm un bungām, kā arī dziesmu “Idōn izān” par dzimtas un ģimenes nozīmību, kas ir viena no populārākajām lībiešu tautasdziesmām. Tāpat Julgī Stalte pasākuma dalībniekiem sniedza uzrunu angļu un lībiešu valodā par lībiešu kultūras un tradīciju nozīmi un nepieciešamību saglabāt lībiešu un citas pirmiedzīvotāju valodas. UNESCO LNK koordinēja Staltu ģimenes ansambļa „Kuolm” dalībnieku braucienu uz atklāšanas pasākumu. Pasākuma ieraksts pieejams [ŠEIT](#).

2022. gada laikā UNESCO LNK pārstāvji attālināti piedalījās arī citos dažāda līmeņa UNESCO organizētos pasākumos (konferencēs, semināros, konsultācijās un darba grupās) visās UNESCO darbības jomās: izglītībā, zinātnē, kultūra, informācijā un komunikācijā. UNESCO LNK koordinēja un iesaistījās arī citu Latvijas valsts un pašvaldību institūciju un nevalstisko organizāciju līdzdalības nodrošināšanā dažāda līmeņa UNESCO starptautiskos pasākumos un piedalījās Latvijas pozīcijas sagatavošanā, tostarp Pasaules augstākās izglītības konferencē Barselonā, Spānijā, UNESCO starptautiskajā konferencē par pirmsskolas izglītību Taškentā, Uzbekistānā, Ilgtspējīgas attīstības 4. mērķa “Kvalitatīva izglītība” UNESCO Augsta līmeņa rīcības komitejas darbā, UNESCO Izglītības ministru sanāsmē Parīzē, Francijā un UNESCO Starpvaldību komitejas nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai 17. sesija Rabātā, Marokā, kurā tika pieņemts lēmums par multinacionālās nominācijas “Koku pludināšana” iekļaušanu UNESCO Cilvēces nemateriāla kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā. Nomināciju sagatavoja Latvija, Austrija, Čehija, Polija, Spānija un Vācija, un tajā ietvertas arī Gaujas plostnieku amata prasmes.

UNESCO UN UNESCO LATVIJAS NACIONĀLĀS KOMISIJAS DARBĪBAS POPULARIZĒŠANA

Lai informētu sabiedrību Latvijā un pasaulē par UNESCO un UNESCO LNK darbību un popularizētu tās principus, vērtības un idejas, UNESCO LNK saziņā ar sabiedrību 2022. gadā izmantoja šādas sabiedrisko attiecību metodes un komunikācijas kanālus:

1. mediju attiecības nacionālajos un reģionālajos plašsaziņas līdzekļos;
2. aktualitāšu publicēšana UNESCO LNK interneta vietnē www.unesco.lv;
3. regulāra komunikācija sociālo tīklu vietnēs www.facebook.com/UNESCOLNK un www.twitter.com/UNESCO_LNK, kā arī www.youtube.com/unescovideo;
4. informācijas izplatīšana, izmantojot informatīvus materiālus, izdevumus un publikācijas;
5. informācijas publiskošana sadarbības partneru komunikācijas kanālos.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas publicitāte plašsaziņas līdzekļos

Viens no informācijas kanāliem, lai īstenotu komunikācijas uzdevumus, ir plašsaziņas līdzekļi. Lai nodrošinātu regulāru sabiedrības informēšanu par UNESCO programmu īstenošanu Latvijā un pasaulē un dažādām ar UNESCO darbību saistītām aktualitātēm, izmantojot plašsaziņas līdzekļus, 2022. gadā kopumā tika sagatavotas un nacionālajiem un reģionālajiem medijiem izplatītas 67 preses relīzes (2021. gadā – 84 preses relīzes). UNESCO LNK tīklu organizācijas un aktīvisti, kā arī pašvaldības un citas partnerorganizācijas ir izteikti nozīmīgs resurss sabiedrības informēšanā un mērķauditoriju sasniegšanā, gan sagatavojot un izplatot ziņas par notikumiem, kas saistīti ar UNESCO, gan publicējot to informatīvajos resursos (interneta vietnēs un sociālo tīklu vietnēs).

Kopumā plašsaziņas līdzekļos 2022. gadā, izmantojot resursa News.lv piedāvāto ARCIS publikāciju apkopojumu, konstatētas 322 publikācijas drukātajos un/vai interneta medijos, kur ziņots par UNESCO vai UNESCO LNK aktivitātēm vai aktualitātēm vai arī pieminēts UNESCO vārds. Vidējais publikāciju skaits mēnesī sastāda 27 publikācijas.

Plašsaziņas līdzekļi 2022. gada laikā vēstīja par kultūras un kultūras mantojuma, izglītības, medijpratības un zinātnes tēmām, iekļaujot UNESCO LNK aktualitātes, ziņojumu un pētījumu datus un ekspertu viedokļus.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas komunikācija tiešsaistē

Lai nodrošinātu iespēju ikvienam uzzināt par aktualitātēm un notikumiem, 2022. gadā Valsts un pašvaldības iestāžu tīmekļvietņu vienotajā platformā turpināja darboties UNESCO LNK interneta vietne www.unesco.lv, kā arī tika nodrošināta patstāvīgas interneta vietnes „Latvijas dārgumi” (<http://unesco.lv/latvijasdargumi>) uzturēšana, un tajā atrodama informācija par Latvijas vērtībām, kas iekļautas UNESCO starptautiskos un nacionālos sarakstos.

UNESCO LNK mājas lapa www.unesco.lv pēc “Google Analytics” datiem 2022. gadā sasniegusi 39 609 skatījumus un 21 289 unikālās sesijas, tostarp 13 014 unikālās sesijas (87%) no Latvijas.

2022. gadā tika turpināta komunikācija sociālajos tīklos Facebook.com un Twitter.com, regulāri publicējot UNESCO LNK ziņas par aktivitātēm Latvijā un ziņas par norisēm UNESCO un citās dalībvalstīs, pārpublicējot UNESCO un UNESCO LNK partneru ziņojumus, veidojot pasākumu tiešraides tiešsaistē un izmantojot atsauces uz mediju publikācijām, kas veltītas kādai UNESCO vai UNESCO LNK aktivitātei.

Sociālā tīkla vietnē Facebook.com UNESCO LNK lapā publicētajam saturam 2022. gadā sekoja 1991 (+215 lietotāji gada laikā) sociālā tīkla lietotāju (*Total Page Likes*), kuru skaits ir pieaudzis par 215 lietotājiem gada laikā, un 436 ieraksti/publikācijas (2021. gadā – 416 ieraksti/publikācijas). No tām populārāko vidū pēc sasniegtās auditorijas (*Reach* rādītājs) un pēc apmeklētāju iesaistes (*Like* vai *Share* rādītāji) par starptautisko kultūras mantojuma glābšanas konferenci (virs 10 500 lietotāju), par Ventspils pievienošanās UNESCO Izglītības pilsētu tīklam (virs 7700), par Rundāles pils muzeju UN2022 nedēļā (virs 6900), par UNESCO nedēļas 2022 erudīcijas spēli (virs 5800), par UNESCO izglītības ziņojuma atklāšanu (virs 5500), par Valta Ernštreita dalību ANO Starptautiskajā pirmiedzīvotāju valodu desmitgades darba grupā (virs 4800), par UNESCO LNK dalību Ukrainas atbalsta akcijā (virs 4200), par Strūves ģeodēzisko loku UN2022 nedēļā (virs 3500), par hernhūtiešu nomināciju programmā “Pasaules atmiņa” (virs 3000), par Daugavas lokiem UN2022 nedēļā (virs 2900), par Grobiņu UN2022 nedēļā (virs 2800), par UNESCO asociēto skolu dalību ANO modelēšanas spēlē (virs 2800), par UNESCO asociēto skolu dalību direktoru seminārā (virs 2700), par skolu izglītības materiāliem (virs 2400), par Rīgas vēsturisko centru UN2022 nedēļā (virs 2200), par UNESCO izglītības ziņojumu (virs 2100), par Andas Mežgailis UNESCO jauno zinātnieku balvu (virs 1900), par UNESCO nedēļu 2022 (virs 1600), par programmas “Pasaules atmiņa” nominācijām (virs 1600), par Latvijas stāstnieku konferenci (virs 1600).

Sociālo tīklu vietņu ierakstu izpēte atklāj, ka par saistošākiem un dalītiesnozīmīgākiem ierakstiem sociālo tīklu lietotāji 2022. gadā atzinuši, pirmkārt, tos, kuri vēstīja par UNESCO nedēļas 2022 aktivitātēm; otrkārt, tos, kur ir bijuši pieminēti sadarbības partneri vai organizācijas dažādos pasākumos; treškārt, tos, kuros ir praktiski noderīgi izglītojoši materiāli.

Acīmredzama tendence sociālajos tīklos, ko apliecina sasniegtās sociālo tīklu auditorijas statistikas dati, ir tā, ka lielāko popularitāti gūst ieraksti, kas piedāvā ieskatu notikumos sasaistē ar sadarbības partneriem vai organizācijām vai izceļ personības un to iesaisti konkrētās aktivitātēs. Sociālo tīklu augošo statistiku ievērojami veicina UNESCO LNK sadarbības partneru un tīklu institūciju izcelšana sociālos tīklos, palielinot šo ierakstu redzamību arī partneru sociālo tīklu vietņu profilos.

Savukārt sociālajā tīklā Twitter.com UNESCO LNK profila ierakstiem 2022. gadā sekoja 1010 lietotāji (+43 lietotāji gada laikā, 2021. gadā tie bija 967).

Līdz ar regulāru, proaktīvu, daudzveidīgu komunikāciju 2022. gadā ir augusi UNESCO LNK īstenotās komunikācijas sasniegtā auditorija. Arī turpmāk UNESCO LNK sadarbosies ar partnerorganizācijām, lai popularizētu darbību publiskajā telpā, radīs vairāk vizuālu un audiovizuālu saturu, kā arī turpinās iesaistīt tēmu ekspertus un viedokļu līderus, lai veicinātu UNESCO LNK būtisku vēstījumu nodošanu dažādām mērķauditorijām.

UNESCO nedēļa Latvijā 2022

(2022. gada 10.–16. oktobris)

UNESCO nedēļa Latvijā ir kļuvusi jau par ikgadēju tradīciju un tiek rīkota jau kopš 2011. gada. Tā ir platforma dažādu institūciju un nozaru sadarbībai, starptautiskas un nacionālas pieredzes, viedokļu un ideju apmaiņai, kā arī jaunu iniciatīvu īstenošanai. Tās laikā sadarbības partneri un atbalstītāji tiek aicināti līdzdarboties UNESCO ideju un vērtību izcelšanā, lai sekmētu Latvijas ilgtspējīgu attīstību caur izglītību, zinātņi, kultūru, komunikāciju un informāciju.

2022. gada UNESCO nedēļa ar saukli *“Radošāki, stiprāki, cilvēcīgāki mantojumā. Pasaules mantojuma konvencijai 50”* tika veltīta Konvencijai par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību, kas ir viens no svarīgākajiem kultūras un dabas mantojuma stūrakmeņiem, kas palīdz apzināt un sargāt vēsturiski, mākslinieciski un zinātniski nozīmīgākās vietas pasaulē. Tā tika pieņemta 1972. gada 16. novembrī.

No 2022. gada 10. līdz 16. oktobrim ikviens tika aicināts izzināt, novērtēt un apceļot kultūras un dabas mantojumu Latvijā. UNESCO nedēļā notika britu muzeju eksperta Henrija Makgī (*Henry McGhie*) seminārs par gatavību krīzēm un katastrofu riska mazināšanu, kurā piedalījās kultūras institūciju darbinieki. 14. oktobrī, kas ir Latvijas pievienošanās diena UNESCO, ikviens interesents tika aicināts izzināt UNESCO Pasaules mantojuma programmu un tajā iekļautās pasaules un Latvijas kultūras un dabas mantojuma vietas, piedaloties tiešsaistes erudīcijas spēlē. Erudīcijas spēles *“UNESCO viktorīna”* jautājumi tika apkopoti informatīvā materiālā, izsūtīti UNESCO LNK sadarbības tīkliem un publicēti UNESCO LNK interneta vietnē www.unesco.lv.

UNESCO nedēļā notika arī tematiskas aktivitātes Latvijas mantojuma vietās, kas iekļautas UNESCO Pasaules mantojuma un Latvijas nacionālajā sarakstā: Rīgas vēsturiskajā centrā, „Strūves ģeodēziskā loka” punktos Jēkabpilī un Sestukalnā, Grobiņas arheoloģiskajā ansambli, Kuldīgā, Daugavas lokos un Rundāles pilī, dārzā un meža parkā. Sadarbībā ar mantojumu vietu pārvaldniekiem tika sagatavotas informatīvas lapas par katru mantojuma vietu, un tās tika publicētas UNESCO LNK un sadarbības partneru sociālo tīklu vietņu kontos.

Publikācijas un informatīvie materiāli

Metodiskais materiāls *“Rīcības labirints”*

2022. gada sākumā sadarbībā ar UNESCO asociētās skolas – Brocēnu vidusskolas – pedagogiem tika sagatavots metodiskais materiāls vidusskolu skolēniem *“Rīcības labirints”*. Tā mērķis ir rosināt diskusijas par neviennozīmīgiem, sarežģītiem ilgtspējas izaicinājumiem, risinot ētiskās dilemmas. Materiāla saturs ir iedalīts piecos tematiskajos blokos: vide, veselība, tehnoloģijas, cilvēktiesības un cilvēku labklājība. Katrā tematiskajā blokā ir pieejams situācijas apraksts, ko skolēniem

jāizvērtē, balstoties faktos. Izmantojot šo materiālu, skolēni var attīstīt prasmi izvērtēt informācijas patiesumu, diskutēt, formulēt un izteikt savu viedokli, uz klausīt citus, iesaistīties diskusijas organizēšanas procesā un vadīt to, kā arī noskaidrot galvenās atšķirības starp diskusijas un debašu metodēm. Metodisko materiālu var izmantot vidusskolas skolēni un skolotāji gan formālajā izglītībā, gan neformālajā izglītībā. Tas ir brīvi pieejams visiem interesentiem elektroniskā formātā. 2022. gadā UNESCO LNK rīkoja arī vairākus pasākumus, kuros skolu pedagogiem sniedza ieskatu metodiskajā materiālā un piedāvāja praktiskas idejas tā izmantošanai mācību procesā, piemēram, 22. aprīlī notika seminārs UNESCO asociēto skolu, UNESCO Baltijas jūras projekta skolu un Vides izglītības fonda Ekoskolu programmas skolotājiem.

Metodiskais materiāls “Ievads medijpratības, informācijpratības un citos saistītajos jēdzienos”

2022. gadā UNESCO LNK tulkoja no angļu uz latviešu valodu un sagatavoja metodisko materiālu skolotājiem un plašākam izglītotāju lokam par atbilstošām pieejām, metodēm, ierosmēm stundām, kas saistītas ar medijpratību, datu pratību un informācijpratību.

Metodiskais materiāls ir sagatavots saskaņā ar UNESCO mācību programmu *„Domā kritiski, klikšķini atbildīgi! Medijpratīgi un informācijpratīgi pilsoņi!”*, un tas ir balstīts uz četriem pīlāriem: kritiskā domāšana, pašizpaušme, līdzdalība un radošums. Metodiskais materiāls vispārīgi iepazīstina izglītojamos ar galvenajiem informācijpratības un medijpratības jautājumiem un jēdzieniem, piedāvājot tiem iespēju labāk izprast, kā atšķiras princips „mācīt par” un „mācīt ar”, un iesaistīties sabiedrības procesos. Materiāls ir tapis starptautiskās izglītības akcijas “Pasaules lielākā mācību stunda” ietvaros ar Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas atbalstu, un tas ir brīvi pieejams visiem interesentiem elektroniskā formātā.

STRATĒĢISKIE MĒRĶI

Stratēģiskais mērķis: nodrošināt kvalitatīvu, taisnīgu, iekļaujošu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem, tostarp mazinot nevienlīdzību un sekmējot mācīšanos un radošumu sabiedrībā – jo īpaši digitālajā laikmetā.

Konsultatīvā padome “Izglītība visiem”

Konsultatīvā padome “Izglītība visiem” darbojas no 2005. gada, un tās mērķis ir veicināt ministriju un citu pārvaldes iestāžu, pašvaldību, privātā sektora, nevalstisko un starptautisko organizāciju sadarbību un saskaņotu rīcību, lai visiem nodrošinātu iekļaujošu, līdztiesīgu un kvalitatīvu izglītību un veicinātu mūžizglītību. Konsultatīvās padomes “Izglītība visiem” nolikumā noteikti trīs rīcības virzieni:

- sekmēt mūžizglītības pieejamību visos izglītības līmeņos, tai skaitā atbalstot profesionālās un tehniskās izglītības pilnveidi, neformālā izglītībā un ikdienējās mācīšanās procesā apgūtu prasmju atzišanu, kā arī mērķtiecīgu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu izglītībā;
- sekmēt zināšanu, prasmju un attieksmju apguvi, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību, ko nodrošina izglītība, ilgtspējīgs dzīvesveids, cilvēktiesības, dzimumu līdztiesība, miera un nevardarbības kultūra, globālais pilsoniskums un cieņa pret kultūras daudzveidību;
- veicināt iekļaujošu izglītību un attīstību veicinošu mācību vidi¹.

Lai sekmīgi īstenotu konsultatīvās padomes mērķus un rīcības virzienus, kā arī apspriestu Latvijai un visai pasaulei nozīmīgus izglītības dokumentus un problēmjautājumus, UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministrija ir noslēgusi sadarbības līgumu un saskaņā ar to UNESCO LNK koordinē konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” darbību.

¹ Konsultatīvās padomes “Izglītība visiem” nolikums: <https://likumi.lv/doc.php?id=79116>

Konsultatīvās padomes "Izglītība visiem" sanāksme "Atvērtā zinātne – izaicinājumi un iespējas"

(2022. gada 6. aprīlis)

Sanāksme notika Rīgas Stradiņa universitātē, un tās laikā sanāksmes dalībnieki iepazinās ar *UNESCO Rekomendācijas par atvērto zinātni* galvenajiem aspektiem un uzklusīja starptautisko un nacionālo ekspertu viedokli par tās darbības mehānismiem. Ar prezentāciju uzstājās UNESCO eksperte Ana Persika (Ana Persic), kura iepazīstināja ar rekomendācijas izstrādes gaitu un skaidroja atvērtās zinātnes potenciālu. Padomes dalībnieki iepazinās ar Latvijas atvērtās zinātnes stratēģijas 2021.–2027. gadam saturu, struktūru un praktisko īstenošanu, kas cieši sasaucas arī ar UNESCO Rekomendācijā par atvērto zinātne noteikto un Latvijā jaundibinātā augstākās izglītības un zinātnes informācijas tehnoloģiju koplietošanas pakalpojumu centra darbības principiem un tā nozīmi atvērtās zinātnes veicināšanā. Sanāksmē tika prezentēta arī Rīgas Stradiņa universitātes pieredze.

Konsultatīvās padomes "Izglītība visiem" sanāksme "Vide, kas, māca, iedvesmo un ceļ"

(2022. gada 24. novembris)

Konsultatīvās padomes "Izglītība visiem" sanāksme "Vide, kas, māca, iedvesmo un ceļ" bija veltīta jautājumiem par vidi, kurā notiek izglītības process, un tās sasaistei ar ilgtspējīgo attīstību. UNESCO Ģenerālajā konferencē pieņemtajā globālajā rīcības programmā "Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030" ir aicinājums veidot ciešāku saikni starp izglītību un ilgtspējīgas attīstības mērķiem un izcelt izglītības nozīmi visu globālo mērķu sasniegšanā. Konsultatīvās padomes "Izglītība visiem" sanāksmē tika uzklusīts valsts un nevalstiskā sektora pārstāvju redzējums par izglītību ilgtspējīgai attīstībai Latvijā – šī brīža stāvokli un nākotnes perspektīvām.

Sanāksmes dalībniekus tiešsaistē uzrunāja UNESCO Izglītības ilgtspējīgai attīstībai programmu speciālists Bernads Kombess (Bernard Combes), uzsverot šī brīža draudus planētas un cilvēces ilgtspējai: klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības strauja samazināšanās, vides piesārņojums un slimību uzliesmojumi un pandēmijas. Sanāksme dalībnieki izvērtēja, kā izglītības ilgtspējīgai attīstībai koncepts ietverts Latvijas izglītības politikas dokumentos, akcentējot Izglītības attīstības pamatnostādnes «Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai» 2021–2027, Jaunatnes politikas valsts programmu 2022–2024, Valsts valodas pamatnostādnes 2021–2027 un Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2021–2027. Tika analizēta ANO Ilgtspējīgas attīstības 4. mērķa īstenošana Latvijā, izceļot sasniegto un plānoto attiecībā pret starptautiskajiem un nacionālajiem indikatoriem. Sanāksmes noslēgumā tika prezentēti UNESCO asociēto skolu Latvijā labās prakses piemēri izglītības ilgtspējīgai attīstībai veicināšanā, kā arī idejas turpmākai rīcībai.

UNESCO ziņojums "Pārdomas par mūsu kopīgo nākotni. Jauns sabiedriskais līgums izglītības jomā"

UNESCO ziņojums ir jaunākais izglītības politikas dokuments, kurā ir formulēta izglītības attīstības vīzija līdz 2050. gadam, par galveno ideju nosakot izglītības lietderīgumu jeb sabiedrisko labumu. Ziņojuma saturā tiek atklāta jauna sabiedriskā līguma ideja izglītībā, izvirzot jautājumus par izglītības kā publiska un sabiedriska procesa būtību, sākot ar mācību saturu, mācību metodēm, izglītības telpu jeb tās plašo ekosistēmu un beidzot ar izglītības nozīmi klimata pārmaiņu un tehnoloģisko transformāciju aspektos.

Ziņojuma tapšanas procesā piedalījās UNESCO Starptautiskā komisija par izglītības attīstību nākotnē, kas tika izveidota 2020. gadā, lai, mobilizējot zināšanas un cilvēces kolektīvo inteliģenci, kopīgi formulētu izglītības attīstības vīziju. Komisijā darbojās 18 starptautiskie eksperti, tai skaitā arī bijusī Latvijas Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga.

2022. gada sākumā UNESCO LNK ar Izglītības un zinātnes ministrijas atbalstu uzsāka darbu pie ziņojuma tulkošanas latviešu valodā, rediģēšanas un elektroniskā maketa sagatavošanas.

UNESCO ziņojuma "Pārdomas par mūsu kopīgo nākotni. Jauns sabiedriskais līgums izglītības jomā" nacionālā atklāšana notika 2022. gada 25. maijā, un to varēja vērot arī sabiedrisko mediju ziņu portālā lsm.lv. Atklāšanas pasākumā piedalījās starptautiskie un nacionālie izglītības jomas eksperti, kuri diskutēja par ziņojuma galvenajiem tematiskajiem virzieniem: mācībspēki un studenti, mācību saturs un metodes, mācību vide, mērķi principi un partnerības. Pasākumā Vaira Vīķe-Freiberga stāstīja par ziņojuma galvenajām tēmām, savukārt UNESCO Mācīšanās nākotnes un inovāciju nodaļas direktors Sobijs Tavils (*Sobhi Tawil*) iepazīstināja pasākuma dalībniekus ar UNESCO ziņojuma izstrādes procesu, uzsverot, ka ziņojums palīdz veidot citādu izpratni par mācīšanos un attiecībām starp skolēniem un skolotājiem, zināšanām un pasauli. Noslēgumā notika paneldiskusija par ziņojuma galvenajām atziņām, kurā piedalījās dažādu Latvijas augstskolu eksperti, mācībspēki un jaunatnes organizāciju pārstāvji.

2022. gada otrajā pusē tika sagatavots UNESCO ziņojuma "Pārdomas par mūsu kopīgo nākotni. Jauns sabiedriskais līgums izglītības jomā" *kopsavilkums* latviešu valodā, kā arī *prezentācija*, kuru ikviens var izmantot, iepazīstīn ar ziņojumu dažādas ieinteresētās puses. UNESCO LNK aicināja valsts institūcijas, nevalstiskās organizācijas un augstākās mācību iestādes rīkot pasākumus, izmantojot ziņojuma ieteikumus un materiālus, par ziņojuma galvenajām tēmām un izglītības un zinātnes lomu un iespējām šodienas un nākotnes pasaulē. Viens no šādiem pasākumiem notika 2022. gada 23. novembrī Rīgas Stradiņa universitātē.

Stratēģiskais mērķis: veicināt sabiedrības ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību, izceļot zinātnes, tehnoloģiju, inovāciju un dabas mantojuma nozīmi.

L'ORÉAL un UNESCO Baltijas jauno talantu programma *Sievietēm zinātnē*

L'ORÉAL un UNESCO starptautiskā programma *Sievietēm zinātnē* tika izveidota 1998. gadā ar mērķi atbalstīt zinātnieces dažādos karjeras posmos, dot nozīmīgu ieguldījumu zinātnes attīstībā, un veicināt dzimumu vienlīdzību zinātnes jomā.

Latvijā programmu *Sievietēm zinātnē* 2005. gadā aizsāka programmas patronese Dr. Vaira Viķe-Freiberga, L'ORÉAL Baltic, UNESCO Latvijas Nacionālā komisija un Latvijas Zinātņu akadēmija. Savukārt 2017. gadā programma tika paplašināta, izveidojot L'ORÉAL un UNESCO Baltijas jauno talantu programmu *Sievietēm zinātnē* ar mērķi veicināt Baltijas zinātnieču profesionālo attīstību, palīdzot sasniegt jaunus mērķus un dot pienesumu gan zinātnei, gan sabiedrībai. Programma *Sievietēm zinātnē* tiek īstenota sadarbībā ar trīs Baltijas valstu zinātņu akadēmijām un Latvijas, Igaunijas un Lietuvas UNESCO nacionālajām komisijām. Kopš programmas *Sievietēm zinātnē*, izveides atzinību par savu ieguldījumu zinātnes jomā ir saņēmušas 54 zinātnieces no Latvijas, 10 zinātnieces no Lietuvas un 10 no Igaunijas.

No 2022. gada 3. februāra līdz 17. martam pieteikumus 6000 EUR balvai varēja iesniegt zinātnieces, kuru darbības jomas ir dzīvības, fizikas un vides zinātnes, materiālzinātnes, matemātika, datorzinātnes, informācijas zinātnes, kā arī inženierzinātnes. Latvijā tika piešķirta viena balva zinātniecei ar doktora grādu līdz 40 gadiem un divas balvas doktorantēm līdz 40 gadu vecumam doktora darba izstrādei.

2022. gadā L'ORÉAL un UNESCO starptautiskās programmas *Sievietēm zinātnē* balvu saņēma:

Latvijas Universitātes Atomfizikas un spektroskopijas institūta Biofotonikas laboratorijas vadošā pētniece Dr.phys. Ilze Ļihačova par diviem pētījumu virzieniem medicīnas fizikas nozarē. Ilgstošākais no tiem ir saistīts ar ādas, galvenokārt melanomas, neinvazīvu diagnostiku, izmantojot multispektrālās attēlošanas metodes. Otrs pētījumu virziens ir saistīts ar lāzera speķu attēlošanas tehnoloģijas izveidi, lai ātrāk novērtētu antibakteriālo rezistenci jeb baktēriju reakciju uz antibiotikām un piemeklētu nepieciešamās zāles smagi slimiem pacientiem, kas palielinātu to izredzes izdzīvot. Šī tehnoloģija veicinās ātrāku, efektīvāku ārstēšanu un samazinās jaunu, rezistentāku baktēriju rašanos.

Rīgas Tehniskās universitātes Materiālzinātnes un lietišķās ķīmijas fakultātes Polimērmateriālu institūta pētniece, doktorante M.sc.ing. Anda Barkāne par pētījumu celulozes modificēšanu 3D drukas tintes izgatavošanai. Šī unikālā pētījuma mērķis ir radīt konkurētspējīgu labai draudzīgu alternatīvu, lai aizstātu uz naftas bāzes ražotās komerciālās tintes, ko izmanto 3D drukā. Pētījuma ietvaros tiks veikta celulozes modifikācija, lai uzlabotu tintes izmantošanas īpašības un veiktspēju.

Rīgas Tehniskās universitātes Būvniecības inženierzinātņu fakultātes pētniece, doktorante M.sc. ing. Laura Vītola par pētījumu, kurā izstrādā ilgspējīgus zema blīvuma ģeopolimēru bāzes būvmateriālus. Pētījuma ietvaros tiek rasti risinājumi dažādu industriālo blakusproduktu un atkritumu iespējamai izmantošanai būvmateriālu izgatavošanā. Šī pētījuma rezultātā industriālie atkritumi un blakusprodukti kļūst par vērtīgiem izejmateriāliem, samazinot neatjaunojamo resursu patēriņu.

2022. gadā balvu Lietuvā saņēma Nacionālā vēža institūta Biomedicīnas fizikas Laboratorijas doktorante Greta Jarockaitė (*Greta Jarockytė*) par pētījumu "Teranostisku nanodaļiņu pētniecība izmantošanai vēža diagnostikā" un Kauņas Tehnoloģiju universitātes Polimēru ķīmijas un tehnoloģiju departamenta pētniece Dr. Gintare Kručaitė (*Gintarė Kručaitė*) ar pētījumu "Jaunas struktūras organiski elektroaktīvie materiāli OLED balstītās enerģiju taupošām apgaismes tehnoloģijām".

Igaunijā balva tika piešķirta Tartu Universitātes Ķīmijas institūta Arheoķīmijas laboratorijas asociētajai profesorei, Analītiskās ķīmijas nodaļas vadītājai Dr. Esteri Oras (*Ester Oras*) par pētījumu "Proteomika senlaiku cilvēku uztura un slimību rekonstrukcijai" un Tallinas Tehnoloģiju universitātes Elektroenerģijas inženierijas un mehatronikas departamenta jaunākajai pētniecei Dr. Karolinai Kudelinai (*Karolina Kudelina*) par pētījumu "Gudrās statusa uzraudzības metodes elektriskām iekārtām un vadības sistēmām".

2022. gadā arī pēc diviem COVID 19 pandēmijas gadiem tika rīkota L'ORÉAL un UNESCO Baltijas jauno talantu programmas *Sievietēm zinātnē apbalvošanas ceremonija*. 23. augustā Rīgas Tehniskajā universitātē par viņu veikumu un ieguldījumu zinātnē, pētniecībā un inovācijās tika godinātas 2020., 2021. un 2022. gada uzvarētājas – 21 izcila zinātniece no Latvijas, Igaunijas un Lietuvas. Pasākumā ar uzrunām uzstājās programmas patronese Dr. Vaira Viķe-Freiberga, Rīgas Tehniskās universitātes rektors, Baltijas valstu zinātņu akadēmiju prezidenti un UNESCO nacionālo komisiju pārstāvji. Ceremonijas laikā klātesošie varēja iepazīties ar zinātnieču pētījumiem un zinātniecēm veltītu izstādi. Notika arī programmas *Sievietēm zinātnē* rīkotāju tikšanās, kuras laikā tika pārrunāti programmas rezultāti un turpmākā norise.

Izglītība ilgspējīgai attīstībai

Izglītības ilgspējīgai attīstībai mērķis ir dot iespēju skolēniem pieņemt informētus lēmumus un īstenot atbildīgus pasākumus vides integritātes, ekonomikas dzīvotspējas un taisnīgas sabiedrības nodrošināšanai pašreizējām un nākamajām paaudzēm. Tā pilnveido skolēnu zināšanas, kā aktīvi piedalīties vietējā sabiedrībā, veidojot taisnīgāku un ilgspējīgāku pasauli.

Tā palīdz sabalansēt dažādās vides, sabiedrības un ekonomikas vajadzības un pievēršas šādām tēmām: klimata pārmaiņas, bioloģiskā daudzveidība, katastrofu risku samazināšana, ilgspējīgs patēriņš, nabadzības izskaušana.

2019. gadā UNESCO Ģenerālajā konferencē pieņēma globālo rīcības programmu – "Izglītība ilgspējīgai attīstībai 2030", kas aicina veidot ciešāku saikni starp izglītību un ilgspējīgas attīstības mērķiem un izcelt izglītības nozīmi visu globālo mērķu sasniegšanā.

Saskaņā ar UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministrija sadarbības līgumu UNESCO LNK koordinē rīcības programmas "Izglītība ilgspējīgai attīstībai 2030" iniciatīvu ieviešanu Latvijā, īstenojot dažāda veida pasākumus, iesaistot UNESCO asociēto skolu tīklu, UNESCO Baltijas jūras projekta un Vides izglītības fonda Ekoskolu programmas dalībiskolas.

Nacionālās UNESCO asociēto skolu tīkla aktivitātes

2022. gada 22. aprīlī notika seminārs, kas veltīts UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas un Brocēnu vidusskolas skolotāju izstrādātā metodiskā materiāla "Rīcības labirints" iepazīšanai un izmantošanai. Semināra pirmajā daļā resursu centra "Zelda" un biedrības "Patvērums "Droša māja"" pārstāve Sigita Zankovska-Odiņa aktualizēja cilvēktiesību jautājumus, kur skolotāji kopīgi sprieda par normu un privilēģiju atšķirīgajiem priekšstatiem cilvēktiesību kontekstā. Semināra otrajā daļā Brocēnu vidusskolas skolotājas Laura Miķelsone, Daiga Barančane un Mairita Neilande iepazīstināja dalībniekus ar metodiskā materiāla "Rīcības labirints" saturu, kas ir iedalīts piecās jomās: cilvēktiesības, vide, veselība, tehnoloģijas un cilvēku labklājība. Semināra dalībnieki izzināja materiāla izmantošanas iespējas pedagoģiskajā praksē, izprotot ieguvumus skolēniem, tostarp attīstīt līdzdalības prasmes, prasmi argumentēt un pamatot savu viedokli, spēju objektīvi analizēt informāciju un pieņemt citu viedokli, risināt reālas dzīves problēmas, veicinot atvērtību iepriekš nezināmām, pretrunīgām un neparedzamām lietām un veidot konstruktīvu diskusiju, neaizskarot citu dalībnieku jūtas. Semināra noslēgumā skolotājiem bija iespēja sadarboties trijās darbnīcās – "Kooperatīvi soli pa solim", "Sokrata diskusijas pasaules kafējnīcā" un "Argumentēti – zaļāks par zaļu", lai praktiski izmēģinātu debašu un diskusijas metodes, kā arī iepazītos ar faktu aprakstiem no metodiskā materiāla.

Profesionālās pilnveides seminārā "Vide, kas māca, iedvesmo un ceļ" (2022. gada 24. novembris) skolotāji, kuru skolas iesaistījušās UNESCO asociēto skolu tīklā, kā arī UNESCO Baltijas jūras projektā un Ekoskolu programmā, diskutēja par izglītības vidi šī jēdziena plašākajā izpratnē – no dabas, kas iedvesmo radošai pašizpaušmei, līdz padomiem skolas vides veidošanā, kas sekmē ilgtspējīgu domāšanu un rīcību. Vienlīdz nozīmīga ir skolas mijiedarbība ar apkārtējo vidi, kopienas, citām valstīm, pašvaldību un nevalstiskām institūcijām. Tas ir īpaši būtiski, runājot par izglītību ilgtspējīgai attīstībai, kas mudina uz plašāku skatījumu uz izglītības mērķiem, pieejām, un skolu kā unikālu mācību vidi, kam ir centrālā loma kopienas attīstībā. Seminārā lektori sniedza priekšlasījumus par ilgtspējīgas mākslas, dzīves un domāšanas pamatprincipiem, drāmas pedagoģijas metodēm un ekoteātra elementus ieviešanu skolu mācību procesā, kā arī skolu sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām ilgtspējas jautājumos. Noslēgumā notika diskusija par izglītības vidi, kas vērsta uz ilgtspējīgu attīstību, un kā to var veicināt un uzlabot. Skolotāju diskusijas rezultāti tika prezentēti arī konsultatīvās padomes "Izglītība visiem" sanāsmē 2022. gada 24. novembrī.

Starptautiskās UNESCO Baltijas jūras projekta aktivitātes

2022. gada 3.–5. martā UNESCO LNK pārstāvis kopā ar jauniešiem un pedagogiem no UNESCO Baltijas jūras projekta skolām piedalījās UNESCO Ilgtspējīgās attīstības tīkla organizētajā starptautiskajā konferencē Dānijā, kuras mērķis bija stiprināt starptautiskā UNESCO Baltijas jūras projekta (BSP) tīkla ilgtspējīgu pārrobežu sadarbību. Konferences dalībnieki uzklusīja ekspertus un dalījās ar pārdomām par vides izglītības un klimata pārmaiņu jautājumiem, kā arī diskutēja par veidiem, kā veiksmīgāk iesaistīt jauniešus UNESCO sadarbības tīklos. Savukārt 2022. gada 7.–11. septembrī Šlēsvīgā, Vācijā, piedaloties arī Latvijas delegācijai, notika ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem veltīta skolēnu un skolotāju nometne. Radošās darbnīcas, kas veltītas vides un ilgtspējas tēmām, veidoja gan skolotāji, gan skolēni no dažādām projektā iesaistītajām valstīm.

Stratēģiskais mērķis: veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, veicinot vārda brīvību, kultūras daudzveidību, globālā pilsoniskuma izglītību un mantojuma aizsardzību.

UNESCO kultūras konvenciju popularizēšana

2022. gadā tika atzīmēta *UNESCO Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību 50. gadadienu*. Tā tika pieņemta 1972. gada 16. novembrī, un pēdējo piecu desmitgažu laikā konvencija kā globāls normatīvais instruments ir palīdzējis aizsargāt un popularizēt cilvēces dārgumus un mainījusi veidu, kā tiek vērtēts mantojums 21. gadsimtā. Arī turpmāk UNESCO vēlas aktualizēt jautājumu par kultūras mantojuma vērtību un lomu sabiedrības attīstībā, tādēļ konvencijas 50. gadadienas sauklis skan „Turpmākie 50: Pasaules mantojums kā izturētspējas, cilvēcības un inovāciju avots”.

UNESCO veidotais Pasaules mantojuma saraksts apkopo pasaulē vēsturiski, mākslinieciski un zinātniski nozīmīgākās kultūras un dabas mantojuma vietas. Latvija var lepoties, ka tajā iekļauts Rīgas vēsturiskais centrs, novērtējot tā viduslaiku un vēlāko laiku pilsētībūvnieciskā struktūru, koka arhitektūru un izcilos jūgendstila paraugus, kā arī izcilās ģeodēzisko uzņēmumu sistēmas „Strūves ģeodēziskais loks” divi punkti Jēkabpilī un Sestukalnā. Izcilas kultūras un dabas vērtības atrodamas arī UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā: Grobiņas arheoloģiskais ansamblis, Kuldīga/Goldingena Kurzemē, Daugavas loki un Rundāles pils apbūves ansamblis ar dārzu un meža parku.

Konvencijas 50. gadadienu Latvijā tika īpaši izcelta **UNESCO nedēļā 2022** (10.–16.10.2022.), kuras sauklis bija *“Radošāki, stiprāki, cilvēcīgāki mantojumā. Pasaules mantojuma konvencijai 50”*. Šajā nedēļā sadarbībā ar Latvijas mantojuma vietu, kas iekļautas UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā un Latvijas Nacionālajā sarakstā, pārvaldniekiem tika veidotas elektroniskas publikācijas un izstrādāts īpaši veidots ceļojumu maršruts.

Visa 2022. gada laikā UNESCO LNK regulāri sadarbojās ar UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā un Latvijas Nacionālajā sarakstā iekļauto kultūras un dabas mantojumu vietu pārvaldniekiem un piedalījās to rīkotajās aktivitātēs un pasākumos, kas veicina Latvijas nomināciju atpazīstamību vietējā un starptautiskā mērogā.

Kultūras mantojuma jautājumiem bija veltīta konference **“Kultūra, māksla un mantojums starp krīzi un izturētspēju”**, kas notika 2022. gada 2. novembrī. To rīkoja Latvijas Kultūras akadēmijas Kultūras un mākslu institūts sadarbībā ar UNESCO LNK. Pasākumā nozares profesionāļi diskutēja par kultūras un mākslas nozīmi iedzīvotāju labbūtības nodrošināšanā un kultūras mantojuma lomu sabiedrības izturētspējas stiprināšanā, ņemot vērā nesenos COVID-19 pandēmijas ierobežojumus un psihoemocionālos izaicinājumus laikā, kad Eiropā tiek pastrādāti bezprecedenta kara noziegumi. Konferences atklāšanā uzstājās UNESCO LNK ģenerālsēkretāre Baiba Moļņika un kultūras mantojuma lomai izturētspējas veicināšanā savā prezentācijā pievērsās UNESCO LNK Kultūras sektora vadītāja Inga Surgunte.

30. maijā Latvijas Nacionālās bibliotēkas Ziedoņa zālē notika **starptautiska konference “Kultūras mantojuma aizsardzība un glābšana krīzes situācijās un katastrofu risku pārvaldība”**. To rīkoja Latvijas Republikas Kultūras ministrija un Latvijas Nacionālā bibliotēka sadarbībā ar UNESCO LNK. Cik gatavas ir Latvijas kultūras mantojuma institūcijas ārkārtas situācijām un krīzēm, lai aizsargātu un glābtu kopīgo kultūras mantojumu? Kāda rīcība un sadarbība ir nepieciešama, lai novērstu apdraudējumu kultūras mantojumam vai arī lai mazinātu sekas nenovēršamas krīzes gadījumā? Kāda ir starptautiskā nostāja, pasaules un pašmāju pieredze? Konference mērķis bija dalīties pieredzē par šo jautājumu risināšanu Latvijas institūcijās, veidot sadarbības izpratni un uzklaut plašāku pieredzi no tiem, kas jau aktīvi strādā ar kultūras mantojuma aizsardzību un glābšanu krīzes situācijās. Pasākumā piedalījās kultūras mantojuma institūcijas, kā arī aizsardzības, civilās aizsardzības, operatīvo dienestu, pašvaldību un humānās palīdzības organizāciju pārstāvji. Ar UNESCO skatījumu uz kultūras vērtību aizsardzību krīzes situācijās uzstājās UNESCO Kultūras un ārkārtas situāciju vienības direktore Krista Pikata (*Krista Pikkat*), savukārt par Zilā vairoga komitejas darbu, glābjot kultūras mantojumu katastrofu un konfliktu gadījumos, stāstīja Vācijas Zilā vairoga komitejas prezidente Sjuzena Hārdere (*Susann Harder*). Konferencē dalībnieki varēja iepazīties gan Bosnijas un Hercegovinas pieredzi kara darbības seku likvidēšanā, gan Polijas un Igaunijas darbu preventīvai gatavībai kultūras institūcijās.

Nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana pēdējās desmitgadēs ir kļuvusi par vienu no nozīmīgākajām kultūrpolitikas prioritātēm pasaulē. 2003. gadā tika pieņemta *UNESCO Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu*, uzsverot, ka ikviens tās dalībvalsts ir atbildīga par nemateriālā kultūras mantojuma pārmantošanu un kultūras savdabības saglabāšanu kā pretstatu kultūras standartizācijai. UNESCO par nemateriālo kultūras mantojumu atzīst paražas, spēles un mutvārdu izpausmes formas, zināšanas un prasmes, kā arī ar tām saistītus instrumentus, priekšmetus, artefaktus un kultūrtelpas, ko kopienas, grupas un dažos gadījumos arī indivīdi atzīst par sava kultūras mantojuma daļu.

Latvija aktīvi piedalījās Konvencijas izstrādāšanas procesā, kā arī bija astotā valsts pasaulē, kas pievienojās konvencijai (2005. gada 14. janvārī). UNESCO veidotajos starptautiskajos nemateriālā kultūras mantojuma sarakstos iekļautas arī Latvijas vērtības – nominācija “Dziesmu un deju svētku tradīcija un simbolisms Latvijā, Lietuvā un Igaunijā” un multinacionālā nominācija “Koku pludināšana” ir iekļautas UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā, savukārt nominācija “Suitu kultūrtelpa” iekļauta Nemateriālā kultūras mantojuma, kam jānodrošina neatliekama saglabāšana, sarakstā.

Lēmums par multinacionālās nominācijas **“Koku pludināšana”** (*Timber Rafting*) iekļaušanu UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā tika pieņemts 2022. gada nogalē, un tas ir saņēmis ļoti pozitīvu ekspertu vērtējumu, kurā uzsvērts tas, ka šī nemateriālā kultūras mantojuma vērtība demonstrē cilvēka ciešo saikni ar dabu un dabas resursu saprātīgu izmantojumu, kas pilnībā atbilst Eiropas kursam uz ilgtspējīgu attīstību. Nomināciju veidojušas sešas valstis: Austrija, Čehija, Latvija, Polija, Spānija un Vācija. Darbs pie tās sagatavošanas ilga vairākus gadus, un tas ir veiksmīgs piemērs starptautiskai sadarbībai un pašas kopienas lielajai iesaistei sava nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā un attīstīšanā. Nominācijā iekļauta Latvijas nacionālā nemateriālā kultūras mantojuma vērtība – Gaujas plostnieku amata prasmes. Nominācijas sagatavošanā no Latvijas piedalījās valsts institūcijas, pašvaldības, UNESCO LNK, biedrība “Gaujas plostnieki” un citi eksperti.

2022. gada sākumā tika parakstīts nodomu protokols par sadarbību **Suitu kultūrtelpas** saglabāšanā un attīstībā. Četrpadsmit dažādu valsts institūciju, pašvaldību, nevalstisko organizāciju un augstāko mācību iestāžu, tai skaitā UNESCO LNK, noslēgtais nodomu protokols paredz attīstīt un stiprināt suitu nemateriālā kultūras mantojuma kā stratēģiska ilgtspējīgas attīstības resursa nozīmi, sekmējot suitu kultūras mantojuma dzīvotspēju un veicinot suitu kultūrtelpai piederošo tradīciju praktizēšanu visā to daudzveidībā. 2009. gadā suitu kultūrtelpa iekļauta UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam jānodrošina neatliekama saglabāšana, sarakstā, kas paredz gan pašas kopienas, gan valsts atbildību par šīs kultūrtelpas tālāko nākotni.

UNESCO LNK pārstāvji piedalījās arī "Suitu kultūrtelpas saglabāšanas un attīstības plāna 2022.–2024. gadam" darba grupas sanāksmēs.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkls „Stāstu bibliotēkas”

Lai sekmētu nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu un stāstniecības nozīmīgo lomu, UNESCO LNK 2009. gadā izveidoja bibliotēku tīklu „Stāstu bibliotēkas”, kura mērķis ir veicināt stāstīšanas tradīciju kā nemateriālā kultūras mantojuma nozīmīgas daļas pārmantošanu Latvijā. Tīkls ir īpaša Latvijas bibliotēku sadarbības un pieredzes apmaiņas platforma, kuras ietvaros tiek īstenotas plaša tematiskā loka kultūras mantojumam un stāstniecības tradīcijai veltītas aktivitātes. 2022. gadā tīklā darbojās 32 bibliotēkas visā Latvijā.

2022. gada 16. martā notika seminārs “Par sapņiem, stāstiem un darītprieku”, kurā tīkla „Stāstu bibliotēkas” pārstāvji un stāstnieki pārrunāja 2021. gadā īstenotās aktivitātes un nākotnes ieceres, tika iepazīstināti ar Zviedru Institūta sagatavoto un UNESCO LNK tulkoto materiālu “Fake ≠ fact”, kas māca informācijas avota un propagandas kritisku izvērtēšanu, kā arī diskutēja par starptautiskās sadarbības iespējām.

2022. gadā turpinājās arī UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” darbības ietvaros iedibinātā reģionālo stāstnieku festivālu tradīcija. No 26. līdz 28. maijam Valmierā, Kocēnu novadā, Strenčos un Sedā notika 6. Vidzemes stāstnieku festivāls “Stāsti krēslā. Ceļi un neceļi”, kurā stāstnieki pievērsās ceļa tēmai, aplūkojot to no vēsturiskā, sociālā, mitoloģiskā, valodniecības u.c. aspektiem. 5.–6. augustā Rēzeknē notika VII Latgales stāstnieku festivāls “Omotu stuosti. Uodys izstruoduojumu meistarū stuosti”. Tas pievērsās ādas apstrādes un darinājumu meistarū amatam, stāstot par tā pratējiem, iepazīstot ādas apstrādes procesu un ādas izstrādājumu pielietošanu sadzīvē.

2022. gada 9. decembrī UNESCO LNK un Latvijas stāstnieku asociācija sadarbībā ar Latvijas Nacionālo kultūras centru un Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūtu rīkoja gadskārtējo Latvijas stāstnieku konferenci. VII Latvijas stāstnieku konferences “Pilsēta un sēta” mērķis bija pulcēt aktīvus kultūras plānošanas procesos iesaistītus cilvēkus, pasākumu organizētājus un stāstniekus, lai stiprinātu stāstniecības tradīciju lomu vietējo kopienu attīstībā un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā. Konferences tēma “Pilsēta un sēta” tika izstrādāta kopā ar folkloras pētniekiem, kas pēta stāstus dažādās cilvēku apdzīvotās vidēs: pilsētas centrā un apkaimēs, lielpilsētās un mazpilsētās, ciematos un viensētās. Konferences dalībnieki – stāstnieki un stāstu pasākumu rīkotāji, UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” dalībnieki, pašvaldību kultūras darbinieki, nevalstisko organizāciju pārstāvji, Latvijas stāstnieku festivālu organizatori un iesaistītie partneri, folkloras kopu vadītāji un skolotāji – iepazīs ar dažādiem ekspertu priekšlasījumiem un piedalījās diskusijā.

Kultūras loma Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā

2022. gadā UNESCO LNK sagatavoja informāciju *Latvijas ziņojumam* Apvienoto Nāciju Organizācijai par Ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu no 2018. līdz 2022. gadam. Ziņojums atspoguļo Latvijas paveiktos un darāmos darbus Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā, informē par labo praksi, sniedz sabiedrības viedokļus par prioritāriem darbiem, kā arī atklāj šodienas un nākotnes izaicinājumus.

Ziņojums tika prezentēts ANO Augsta līmeņa Ilgtspējīgas attīstības politikas forumā. Tā ietvaros valstis tika aicinātas rīkot arī tematiskus pasākumus par kādu nacionālā ziņojumā iekļautu tēmu ar starptautisku aktualitāti. Latvija organizēja diskusiju par kultūras nozīmi un potenciālu Ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanā, īpaši izceļot bibliotēkas un muzejus. 2022. gada 13. jūlijā notika Kultūras ministrijas, Ārlietu ministrijas, Pārresoru koordinācijas centra un UNESCO LNK veidots tematiskais tiešsaistes pasākums "Bibliotēkas un muzeji kā drošā telpa dialogam un informācijas pratībai", kurā Latvijas un ārvalstu eksperti diskutēja par jautājumiem un dalījās ar labās prakses piemēriem, kā muzeji un bibliotēkas var veicināt dialogu, līdzdalību un informacijpratību. Pasākums guva plašu atzinību un līdz 2022. gada beigām tam bija vairāk nekā 31 000 skatījumu. Pasākuma kopsavilkums pieejams [ŠEIT](#).

2022. gada nogalē UNESCO LNK, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, ICOMOS Latvija uzsāka darbu pie politikas plānotāju un kultūras un dabaszinātņu ekspertu semināra "Klimats, kultūra, dzīves kvalitāte" koncepcijas sagatavošanas. Vides ilgtspēja ir viens no globāliem jautājumiem, kas vienlīdz nopietni skar ikvienu nozari, tostarp kultūru un kultūras mantojumu, kas ir ne vien klimata pārmaiņu apdraudēts, bet arī resurss zaļā kursa īstenošanā un izcils zināšanu un prasmju avots, tāpēc semināra mērķis ir diskutēt par klimata pārmaiņu izaicinājumiem un kultūras lomu to risināšanā starptautiskā un nacionālā līmenī. Seminārs notiks 2023. gada 15. februārī.

2022. gadā turpinājās UNESCO LNK sadarbība ar Latvijas Bibliotekāru biedrību un Latvijas Muzeju biedrību, lai sagatavotu koncepciju un plānu reģionālu semināru ciklam, kurā Latvijas bibliotēku un muzeju darbiniekiem sniegtu ieskatu ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšanā un veidotu metodiku ar labās prakses piemēru apkopošanu. Semināru cikls tiks īstenots 2023. gadā.

UNESCO LNK piedalījās arī starpinstitūciju darba grupā, kuras mērķis ir veicināt politikas plānotāju un citu nozaru informētību par kultūras nozares un kultūras un radošo industriju potenciālu ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā. 2023. gadā plānots organizēt semināru un konferenci kultūras un radošo industriju pārstāvjiem un politikas plānotājiem par kultūrpolitiku digitālās kultūras jomā un kultūras piensumu Ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanā.

Globālā pilsoniskuma izglītības aktivitātes

Globālā pilsoniskuma izglītības mērķis ir iesaistīt skolēnus aktivitātēs, kas veido miermīlīgāku, iecietīgāku un iekļaujošāku sabiedrību. Tā stiprina piederības sajūtu globālai kopienai un kopējām vispārcilvēciskām vērtībām, kā arī veicina cieņu pret universālām vērtībām. Globālā pilsoniskuma izglītība pievērš uzmanību tādām tēmām: miers un cilvēktiesības, sapratne starp dažādām kultūrām, pilsoniskā līdzdalība, cieņa pret dažādību un iecietība, iekļaujošas sabiedrības veidošana.

Pasaules lielākā mācību stunda 2022

2022. gadā jau septīto reizi skolas visā pasaulē tika aicinātas iesaistīties starptautiskajā izglītības akcijā "Pasaules lielākā mācību stunda", un rīkot stundas, kas veltītas ilgtspējīgas attīstības tēmu iepazīšanai. Akcijas laikā ik gadu tiek padziļināti aplūkoti kāda no ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķos izceltajām pasaules problēmām, kurām kopīgi tiek meklēti risinājumi, piemēram, straujā bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, klimata pārmaiņas un ar tiem saistītie sabiedrības un vides izaicinājumi, neilgtspējīgas pārtikas ķēdes, pandēmijas u.c. Stundas aicina uz pilsonisko līdzdalību un ikviena cilvēka potenciāla un spēju apzināšanos, risinot globāli nozīmīgus jautājumus. 2022. gadā izglītības iestādes bija aicinātas pievērsties datu pētniecībai, analīzei, radīšanai un vizualizācijai. Akcijā izstrādātajā stundā "*Kļūsti par faktu meistar!*" skolēniem bija iespēja iepazīties ar nozīmīgiem faktiem par izglītības pieejamības nevienlīdzību pasaulē, uzsverot, ka tieši krīzes situācijās, piemēram, pandēmijas laikā vai kara apstākļos, šo mērķi ir visgrūtāk sasniegt.

Akcija "Pasaules lielākā mācību stunda" Latvijā tika atklāta 2022. gada 13. septembrī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā sadarbībā ar Vides izglītības fonda Ekoskolu programmu un tajā piedalījās skolu pārstāvji, kuri darbojas UNESCO asociēto skolu tīklā, Ekoskolu programmā un citos vides un ilgtspējīgu veicinošos izglītības projektos. Lai informētu par akciju plašāku sabiedrību tika īstenota informatīva kampaņa sociālajos tīklos – akcijas Facebook vietnē. Arī 2022. gadā akcija guva plašu atsaucību Latvijā, un tajā iesaistījās dažādu līmeņu izglītības iestādes – no pirmsskolas izglītības iestādēm līdz vidusskolām un tehnikumiem –, stundas saturu pielāgojot bērnu vecumam, zināšanām, prasmēm un interesēm.

Akcijas noslēgums norisinājās 2022. gada 24. novembrī semināra "Vide, kas māca, iedvesmo un ceļ" ietvaros, kur tika prezentēti interesantākie stundu plāni, atziņas, kā arī godināti akcijas dalībnieki. Diskusijās ar akcijas dalībniekiem tika secināts, ka datu pratības un informācijpratības tēma ir komplekss un sarežģīts jautājums, kurā nepieciešams papildu metodiskais atbalsts un zināšanas. 2022. gada nogalē tika sagatavots metodiskais materiāls skolotājiem un plašākam izglītotāju lokam par pieejām, metodēm, ierosmēm stundām, kas saistītas ar medijpratību, datu pratību un informācijpratību. Metodiskais materiāls ir sagatavots, balstoties uz UNESCO mācību programmu „*Domā kritiski, klikšķini atbildīgi! Medijpratīgi un informācijpratīgi pilsoņi*”.

Starptautiskais jauniešu sadarbības projekts "ANO modelēšanas spēle"

Kopš 2016. gada Latvija iesaistās starptautiskā jauniešu izglītības projektā "ANO modelēšanas spēle", ko rīko UNESCO Igaunijas Nacionālā komisija. Projekta mērķis ir iepazīstināt jauniešus ar Apvienoto Nāciju organizācijas darbību un Ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kā arī iesaistīt debatēs par cilvēces attīstībai nozīmīgiem jautājumiem, tādējādi veicinot līderības, sadarbības un problēmu risināšanas prasmes. Projektā līdzdarbojas jaunieši no Latvijas, Igaunijas, Lietuvas u.c. valstīm.

2022. gadā ANO Modelēšanas spēle notika no 28. aprīļa līdz 1. maijam Kilingi-Nömme ģimnāzijā, Igaunijā, un tajā piedalījās 50 jaunieši no visām Baltijas valstīm. Latviju ANO modelēšanas spēlē pārstāvēja 11 skolēni no UNESCO asociēto skolu tīkla: Ādažu Brīvās Valdorfa skolas, Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikuma, Valmieras Valsts ģimnāzijas, Brocēnu vidusskolas un Ozolnieku vidusskolas. Lai piedalītos simulācijas spēlē, jaunieši bija izturējuši nacionālo atlasu un kopā ar saviem skolotājiem veikuši sagatavošanās darbus. Pasākumā jaunieši piedalījās diskusijās par pārtikas nodrošinātību un ilgtspējīgām pārtikas sistēmām, Polijas un Baltkrievijas robežas krīzi un sieviešu tiesībām darba pasaulē. Komiteju darbu atspoguļoja jauniešu veidoti mediji, kas dokumentēja notiekošo. Kopumā ANO modelēšanas spēles Ģenerālajā asamblejā tika pieņemtas trīs rezolūcijas.

Stratēģiskais mērķis: stiprināt tehnoloģisko vidi, kas kalpo cilvēcei, krājot zināšanas un pilnveidojot prasmes un ētikas standartus.

UNESCO programma “Pasaules atmiņa”

1992. gadā tika izveidota *UNESCO programma „Pasaules atmiņa”*, kuras mērķis ir apzināt, izcelt un saglabāt pasaules dokumentāro mantojumu, paplašināt piekļuvi tam un veicināt tā izziņu visā pasaulē neatkarīgi no konkrētā dokumenta izcelsmes vietas. Programma tiecas veicināt dokumentārā mantojuma saglabāšanas jautājumu ienākšanu valstu nacionālajās politikās, vairo izpratni par šī mantojuma nozīmību un saglabāšanas nepieciešamību, sekmēt tā pieejamību, atpazīstamību, kvalitatīvu satura veidošanu, kā arī institūciju starptautisku un starpinstitucionālu sadarbību, mobilizējot atmiņas institūcijas – arhīvus, muzejus, bibliotēkas un citas nozares institūcijas.

Latvija ir bijusi programmas „Pasaules atmiņa” aktīva dalībvalsts jau kopš tās izveides. UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā no Latvijas iekļauts Dainu skapis (iekļauts 2001. gadā), Baltijas valstu kopīgā nominācija – Baltijas Ceļš – cilvēku ķēde trīs valstu vienotiem centieniem pēc brīvības (iekļauts 2009. gadā), kā arī Polijas sagatavotā nominācija par Ļubļinas ūnijas noslēgšanas akta dokumentu (iekļauta 2017. gadā). 2009. gadā tika izveidots UNESCO programmas “Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālais reģistrs, un tā mērķis ir veicināt Latvijas nozīmīgākā dokumentārā mantojuma apzināšanu, saglabāšanu, pieejamību un atpazīstamību Latvijā un starptautiski. *Latvijas Nacionālajā reģistrā* pašlaik ir iekļautas 10 dokumentārā mantojums nominācijas.

2022. gadā tika atzīmētā **UNESCO programmas „Pasaules atmiņas” 30. gadadiena**, un no 27. oktobra līdz 5. novembrim tika rīkota īpaša svētku nedēļa ar saukli „Dokumentārā mantojuma iekļaušana reģistros iekļaujošas, taisnīgas un mierpilnas sabiedrības veidošanai”. UNESCO aicināja dalībvalstu dokumentārā mantojuma glabātājus veidot aktivitātes, pievērsties tādām tēmām kā dokumentārais mantojums – starpkultūru dialoga veicinātājs; dokumentārā mantojuma izglītojošā vērtība; labās prakses piemēri dokumentārā mantojuma saglabāšanā.

Atzīmējot programmas gadadienu, UNESCO LNK sagatavoja *informatīvu video* par programmu un starptautiskajā un Latvijas nacionālajā reģistrā iekļautajām dokumentārā mantojuma nominācijām, kā arī aicināja Latvijas atmiņas institūcijas rīkot tematiskus programmai veltītus pasākumus. Tā 27. oktobrī Latviešu folkloras krātuve rīkoja tiešsaistes audiovizuālo semināru “LFK fonogrāfa valču kolekcija”, Latvijas Nacionālais arhīvs atvēra *Rīgas pilsētas arhīvam* veltītu virtuālo tūri un virtuālo izstādi ar informāciju par bijušajā pilsētas arhīvā glabātajiem Rīgas rātes protokoliem un rīkoja konferenci “Rīgas rātes protokoli – pagātnes mantojums nākotnes lietotājiem”. Savukārt Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts izstrādāja digitālu tiešsaistē spēlējamu spēli “*Saliec tautasdziesmu!*”, kura aktualizē tautasdziesmu mantojumu, izmantojot mūsdienu tehnoloģijas. 2022. gada 7. oktobrī Likteņdārza Saieta namā svinīgi atklāja pastāvīgo izstādi “Sibīrijas vēstules uz bērza tāss”, un 1. novembrī Latvijas Nacionālais vēstures muzejs aicināja uz lekciju “Zūdošo svētku fotodokumentācija Pieminekļu valdes vākumā”.

UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā 2021. gada nogalē tika iekļautas jaunas nominācijas, un 2022. gadā martā UNESCO LNK svinīgi sveica jauno dokumentārā mantojuma nomināciju glabātājus. 17. martā notika pasākums Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja struktūrvienībā Latvijas Fotogrāfijas muzejā, kas glabā nomināciju *“Strenču fotodarbnīcas stikla plašu kolekcija”*. 22. martā tika sveikts Latvijas Nacionālais arhīvs, kas glabā nomināciju *“Rīgas rātes protokoli, 1603.–1890”*. 25. martā Latvijas Okupācijas muzejā notika nominācijas *“Sibirijā rakstītas vēstules uz bērza tāss”* papildināšana ar septiņām jaunām vēstulēm no Tukuma muzeja, Latvijas Okupācijas muzeja, Andreja Pumpura Lielvārdes muzeja un muzeja “Ebreji Latvijā”, sveicot nominācijas glabātājus. 30. martā Rakstniecības un mūzikas muzejā tika sveikta Latvijas Nacionālā bibliotēka un Rakstniecības un mūzikas muzejs, kas papildinājuši *nomināciju “Hernhūtiešu rokraksta kolekcija, 18. līdz 19. gadsimts”*.

Pasaules Medijpratības un informācijpratības nedēļas aktivitātes Latvijā

2022. gadā no 24. līdz 31. oktobrim notika ikgadējā UNESCO Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļa. Nedēļas mērķis ir veicināt medijpratības un informācijpratības attīstību dažādās sabiedrības vecuma grupās, lai uzlabotu cilvēku kritiskās domāšanas prasmes informācijas, mediju un tehnoloģiju jautājumos, kā arī sekmētu pilsonisko līdzdalību, pašizpausmi, ekonomisko attīstību un cīņu ar dezinformāciju un maldinošu informāciju. 2022. gada nedēļas tēma bija *“Uzticēšanās stiprināšana: priekšnoteikums medijpratībai un informācijpratībai”*.

Nedēļas norisi Latvijā organizēja UNESCO LNK, Valsts kanceleja, Kultūras ministrija, kopīgi ar sadarbības partneriem. Nedēļas galvenie notikumi Latvijā bija “DW Akademie” organizētais “Baltic MIL Summit 2022”, kur notika diskusijas, darbnīcas un iepazīšanās ar labās prakses piemēriem no Baltijas valstīm materiāliem medijpratības pilnveidei, kā arī ekspertu tiešsaistes diskusija *“Sabiedrības medijpratība un uzticēšanās nenoteiktības apstākļos”*, ko organizēja Valsts kanceleja sadarbībā ar Kultūras ministriju un Latvijas Nacionālo bibliotēku. Pilnā pasākumu programma atrodama [ŠEIT](#).

Starptautiskā pirmiedzīvotāju valodu desmitgade (2022.–2032.)

Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu desmitgades (2022–2032) atklāšanas pasākums Latvijā notika 2022. gada 9. martā Lībiešu tautas namā Mazirbē kopā ar Latvijas pirmiedzīvotāju – lībiešu savdabīgo tradīciju – putnu modināšanu. Desmitgades mērķis ir pievērst uzmanību pirmiedzīvotāju valodu lomai pasaules valodu daudzveidībā un aizsargāt šīs lielākoties apdraudētās valodas no izzušanas. Tā tika izsludināta 2020. gadā kā turpinājums Starptautiskajam pirmiedzīvotāju valodu gadam, kas tika atzīmēts 2019. gadā. Pasākumā laikā notika lībiešu valodas un kultūras resursu platformas “Livonian.tech” atvēršana un Latvijas Nacionālās enciklopēdijas iniciatīvas prezentācija par lībiešu valodas iekļaušanu šķirkļu nosaukumos. Tajā piedalījās desmitgades starptautiskā koordinatore no UNESCO – Irmgarda Kasinskaite. Pasākumu organizēja Latvijas Universitātes Lībiešu institūts sadarbībā ar lībiešu kopienas organizācijām un UNESCO LNK.

Latvija ir pārstāvēta arī Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu desmitgades sagatavošanas darba grupā, tās vicepriekšsēdētājs ir Latvijas Universitātes Lībiešu institūta direktors Valts Ernštreits. Latvijas pirmiedzīvotāju – lībiešu – kultūra tika pārstāvēta arī desmitgades atklāšanas pasākumā UNESCO galvenajā mītnē Parīzē 2022. gada 13. decembrī, kas pulcēja vairāk nekā 700 pārstāvjus no UNESCO dalībvalstīm, tostarp par valodas politiku atbildīgos ministrus, pirmiedzīvotāju kopienu pārstāvjus, nacionālās valodu attīstības aģentūras, valodu institūtus, akadēmiskās organizācijas, publiskā un privātā sektora pārstāvjus. Atklāšanas pasākumā ar prezentāciju par lībiešu kultūras un tradīciju nozīmi un muzikālo priekšnesumu uzstājās Staltu ģimenes ansamblis „Kuolm”.

Lai popularizētu Latvijas lībiskās saknes un lībiešu mantojumu latviešu valodā, Latvijas kultūrtelpā un ainavā, LU Lībiešu institūts sadarbībā ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju un Latvijas Nacionālo kultūras centru izsludina 2023. gadu par Lībiešu mantojuma gadu.

www.unesco.lv

[www.facebook.com/
UNESCOLNK](https://www.facebook.com/UNESCOLNK)

[twitter.com/
UNESCO_LNK](https://twitter.com/UNESCO_LNK)

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Pils laukums 4 – 206, Rīga, LV-1050

office@unesco.lv

www.unesco.lv

Seko jiet UNESCO LNK jaunumiem:

<https://www.facebook.com/UNESCOLNK>

http://www.twitter.com/UNESCO_LNK